BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
252
5 E
24

ROMA

BIBLIOTECA

609

IOANNIS AVRELII AVGVRELLI P.ARIMINENSIS CHRYSOPOEIAE LIBRI .III. ET GERONTICON LIBER PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA
S P
B C

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA IN ROMA

IOANNIS AVRELII AVGVRELLI CHRYSOPOEIA AD LEONEM X. PONTIFICEM MAXIMVM.

AV riferam paruis animi pro uiribus Artem
Q uæſitam nobis: & longo tempore partam:
V t rerum inuolucris tantarum euoluere moles
S e potuit: claro perhibentes carmine nuper
L uſimus: & Muſis hanc commendauimus almis
Q uod nulli ex omni numero fecere Priores.
C umq; operi Autorem: cuius ſub nomine tutum
P ergeret: optarem: foret & res præſide digna
I pſa ex ſe magno: uariaq; hinc mente tenerer:
C ui merito cuncta hæc: & non ingrata dicarem:
I nterea nobis Tute uelut æthere ab alto
M iſſus ades Mundi feſſis ſuccurrere rebus:
Q ui belli ſcelerumq; faces: incendia tanta
E xtinguas: placidamq; piis ſperare quietem
D es populis: ſolidamq; per aurea ſæcula pacem.
C uiue etiam: ſi parua licet componere magnis:
A d ſanctos hæc noſtra pedes Ars aurea tendat:
V t quo te fidei ſacræ nunc cœtus honore
P roſequitur cunctus: hoc te ueneretur: & omni
I pſa tuum pro me cultu ſic Numen adoret.
H anc igitur: Si non immenſa negocia prorſus
I mpediunt: permitte: precor: ſe prodere tantum:
Q uo tibi; detracto ueluti uelamine Virgo

N obilis ingenuo uultum perfuſa rubore:
O ccultum incipiat ſemel oſtentare decorem.
H æc etenim prima quanquam ſe fronte legenti
N on adeo oſtendat: paulum tamen ipſa recluſis
D etecta arcanis: mira & gratiſſima pandit.
Q uam ſi forte legens interdum nomina Diuum
O ffendes: quos uana olim coluiſſe Vetuſtas
D icitur: extẽplo haud renuas: ſacra optima quanq̃
E xerces: ueramque fidem: cultumq; tueris.
I lla etenim tanquam priſcis conſueta uocari
V atibus: enixe quos tunc imitabar: adiui
S upplex: & paribus curis in uota uocaui.
M ateries etiam ſolitum conquirere ſolis
E t lunæ auxilium: necnon Vulcania uelle
A rma uidebatur: quorum implorare fauorem
F as erat: & mihi iam per te licuiſſe: ſit id nunc
C onceſſum: & uenia dignum peccaſſe fatenti.
M ox tamẽ hinc aliud quæſitũ ad carmina Numen:
E t precibus ſolum cunctis quandoq; uocatum
F orte aderit: præſens fuerit ſi gratia cælo
T anta mihi: Magnum multo ſeu carmine Moſen:
S eu quem flagranti uectum ſuper æthera curru
M irati uidere patres: oculiſque ſequuti
A era per purum: cæli diſcindier oras:
A ſtrorumq; globos intro aſpexere micantis:
S eu qui uoce palam porrectoque indice prodit
V eniſſe auxilio iam tum mortalibus Agnum
I pſe canam: Vatem quamprimum matris in aluo

E xultantem: & adhuc puerum ad deſerta ferẽtem
A ntra pedes: Puri mox & Iordanis ad undam
D ignatum caput illius contingere lympha:
Q ui proprio antiquam nobis ſic ſanguine labem
A bluit: ut ſcelerum maculas abſterſerit omnis.
N omine cuius item tibi quõdam & moribus aucto
D efuit haud unquam fauor: ac cæleſtis abunde
G ratia: qua tantum meritis conſcendere culmen
P oſſes: & Iuſtas Mundi regere unus habenas:
M agnanimos æquans propria uirtute leones:
P ontificum decus egregium iam ſæpe repertos
E ſſe: nec Italiæ ſub iniquo tempore: & uſquam
C hriſticolis ullo prorſum in diſcrimine deeſſe.
H æc ſed erunt mihi cum dicendi facta poteſtas
I am fuerit: dabiturq; loqui: quæ iuſſeris ipſe
S ancte pater: cuius nobis ſtant omnia nutu.
I nterea certis hominum vis ulla ne poſſit
I ndiciis Aurum facere: & mutare Metalla
P ercipias primum. Dehinc quæ ſecreta laboret
A rs id perficere: & Naturam æquare potenti
I ngenio: inſpicias. Demum quis rite ſequatur
H inc modus aſſiduis doctiſq; laboribus artem
P eruideas: & quo tandem experientia ducat.
O mnia quæ gnaro paſſim tibi certa patebunt:
S i quo hæc inter ſe nexu: quóue ordine conſtant:
I pſe acie: qua cuncta ſoles diſcernere: Mentis
I nſpectans: paruum non dedignabere munus:
Q uod tibi non parua offerri ſuper Arte laboro.

IOANNIS AVRELII AVGVRELLI CHRYSOPOEIAE: LIBER PRIMVS.

H V mana experiens naturæq; æmula uirtus
A urum num uere faceret: qua fideret arte:
Q uis ue modus foret: eſt animus quærenti-
bus ultro
D icere: quaq; palam ueſtigia nulla Priorum
A pparent: proferre pedem. Vos numina greſſum
D irigite: eſt hominum quibus experientia curæ.
T uque adeo in primis: auro cui plurima Tellus
S pargitur: & uaſto uenas ſub corpore condit
S yderei ſucco plenas meliore Metalli:
P hœbe ades. & tecũ accelerans non paſſibus æquis
A lma ſoror: grauis argento cui ſæpe fatiſcit
O rbis item: ſummaq; oſtentat brachia terra
C andoris grato ætherei fucata colore.
T u quoq; nec cœptis Cylleni audacibus uſquam
D efueris: tibi nam puro de fonte perennis
R iuulus argentum: Vulgo quod uiuere dicunt:
S ufficit: & tantis præſtat primordia rebus.
D eniq; tu pater ignipotens: quem feruida flammis
A ntra iuuant: tentiſq; expreſſæ follibus auræ:
F ornaceſq; incudeſq; & liquefacta caminis
M aſſa æris ducti auriq; electriq; recocti
I nuictum exercent ſemper: Tu maxime præſis
A rtifici Vatiq; ſimul tua facta canenti.

N il ſine te ſolers Ars incohat: Eia age ſanctum
C oniugis ut tecum pergat deſcendere numen
E ffice: quam penes eſt generandi plena poteſtas.
H æc mihi ne curſu naturæ auertar: & uſquam
D eclinem: oſtendet quot conſtent cuncta: quibuſq;
P rincipiis: quæue hinc ineunda eſt ſemita: quãtus
S it modus: ut certam capiant humorq; calorq;
T emperiem: cuius ſuaui perfuſa uigore
O mnia: perpetuo fœtus in ſæcla propagant.
T u molli è gremio ſurgens uxoris amatæ
A rte pari prorſus genitalem imitaberis ignem.
P er te ſublimi pendent in uaſe Metalla:
P er te eadem triti ſpecie ſub pulueris imo
F undo hærent: eadem per te calefacta liqueſcunt.
T u mihi: tu lentum ſolus pater alme calorem
I ntendes: & cum tempus dabit: ipſe remittes.
T u princeps operis tanti: Tu carminis eſto
P rincipium: feruens Dulcis mihi ſpiritus oris
E xtet: eatq; uirum per te Vulcane per ora.
N ec tu non faueas tantis æquiſſima Votis
P riſci perpetuum ſæcli decus Heroine:
Q uam circũ exultãt laudata ad flumina Nymphæ
M inciades: Phœbiq; chorus comitatur euntem:
A ut fouet Andino recubantem in gramine Mantò
L æta trium nodo Neptem complexa ſororum:
S ic mihi iam gradibus creſcent incepta ſecundis
N ec rerum ſeries illis: aut copia deerit:
E t ſua ſcribendis accedet gratia rebus.

Immenſo primum cæli quodcunq; ſub orbe
Seu ſimplex fertur corpus: ſeu corpore conſtat
Multiplici: tendit ſobolem proferre: diuq;:
Quáq; poteſt: augere genus: ſpeciemq; tueri.
Nanq; ubi materiem ſparſus comprehenderit ignis
Victor agit flammis: Donec conuertat in ignem.
Inficit humectatq; liquor: nec deficit uſquam:
Quin in ſe quicquid tetigit: ni maior ibidem
Vis obſtet: uertat: tenueſq; effundat in undas.
Sic aer: ſic terra ſibi conferre laborat
Vndiq;: ſic longo cuncta in ſe tempore tranſfert.
At quæ compoſitis conſtant: quæcunq; feruntur
Viuere: de propriis uel ſemina ſtirpibus ædunt:
Vt fœcunda Ceres: ut germen fertile Bacchi:
Vel ſibi conſimiles natos Animantia gignunt:
Vt bellator Equus: Bos ut bene iunctus aratro:
Vtque Hominum proles mira & cæleſtis origo.
Hæc inter uariant: quæ nec primordia rerum
Extant: quǽq; frui uitali ſorte negantur:
Vt media quæcunq; ſedent tellure Metalla:
Quíq; latent miro grati fulgore lapilli:
Nullo nanq; genus ſobolem ue augere putantur
Semine: ſed cunctos æui torpere per annos.
Verum hæc ipſa etiam ſecreto uiuere quiuis
Sentiat: & uitæ diuino munere fungi:
Hæc & oriri eadem ſi contemplabitur: & ſi
Augeri ex ſeſe: penituſq; increſcere cernet:
Vt mox è uariis patefactis noſſe licebit.

Q uod ſi nõ ſobolem educũt: non cætera uertunt
I n ſemet: cauſa eſt: quod multa ſpiritus illic
M ateriæ abſtruſus: uitam qui porrigit omnem:
E xplicat ægre ex ſe uires: ni uiuida promat
H as hominum uirtus denſa ſub mole latentis.
H oc etenim quicquid diffunditur undiq; cæli
A eraq; & terras & lati marmoris æquor
I ntus agi referunt anima: qua uiuere mundi
C uncta putãt: ipſumq; hac mũdum ducere uitam.
A ſt animæ quoniam nil non eſt corporis expers:
M undus at: & mũdi partes quoq; corpore cõſtant:
S piritus hæc inter medius fit: quem neque corpus:
A ut animam dicas: ſed eum: qui ſolus utroque
P articipans in idem ſimul hæc extrema reducat.
H ic igitur maria: ac terras: atque aera: & ignem
V iuereque: augerique: atque in ſe cuncta referre
S emper auet: ſemper ſtirpes: animantia ſemper
G ignere: perpetuamque ſequi per ſæcula prolem.
D enique ſic etiam fuluo detentus in auro
I pſe manum cupit artificis: qui uincula ſoluat:
E t qui ſe propria reddat uirtute potentem.
Q uod ſiquis properãs hunc artis uiribus unquam
E xplicet: atque diu tepido poſt incoquat igni:
C ontinuo aſpiciet: uiſu mirabile: uitam
A uro impertiri longo cum ſeminis uſu:
N ec deerit: quin ex auro ſibi procreet aurum.
Q uod cum ita conſtiterit: durate & credite dictis
I ntenti artifices: & res ſperate ſecundas.

I am patet his: ut non tātum ſub montibus aurum
N atura efficiat: ſed ut id quoq; prodeat arte
Q uóq; modo id fieri poſſit: quandoq; docebo.
I nterea: ne quid nobis quærentibus obſtet:
Q uo minus his adhibere fidem ſit forte neceſſe:
Q uæ contra ſoleant dici: nunc omnia ſoluam.
M ox eadem ualidis grata experientia ſignis
I mpetet: & grauium ſententia priſca uirorum
D elebit/referens quæ iam uidere parentes
I pſi oculis: manibuſq; ſimul tetigere beati.
A tq; hinc incipiens cuncta hæc ex ordine pandam.
N il mirandum æque: quam ſi quod longa peregit
A nnorum ſeries genitali ſemine cœptum:
A udeat illud idem momento protinus horæ
A rs facere: ac proprio naturam uincere curſu:
Q uem tenuit tanto in ſpatio per grandia terræ
V iſcera: ſumma eadem ſeruans ueſtigia ab ima
S ede: per anfractus tantos: ac cæca per antra.
N ec minus his mirum ſi quis primordia poſſit
S cire: quibus conſtet puri genus omne metalli:
A tq; ea componens: aurum dum conficit arte:
M enſura exæquet: necnon & pondere libret:
M etitur quibus hæc natura: & ponderat unis.
Q uid locus? an quiſq̄ poterit fornace calorem
A equare? exiguis qui circunducta caminis
N unc loca terrarum perfertur: nunc petit altam
T ellurem: mox & ſupraq; infraq; refertur
V nus: & inſerto diſtendit cuncta tepore.

Quis potis eſt unquam tanta omniparentis apiſci
Munera naturæ? quæ uis mortalibus unquam
Tanta fuit? non ipſi etiam: qui numina cælo
Deiicere in terras conati: uellere ab imis
Iam potuere ſuis montes radicibus altos:
Inuitæ auderent ſacra in penetralia terræ
Tendere: ſcrutarique piæ ſecreta parentis.
Adde: quod in uarias mutari corpora formas
Natura haud patitur: neque enim uelocis equi bos
Induerit ſpeciem piger: aut parnaſia laurus
In ſe chaoniam poterit conuertere quercum.
Nec magis æs puro ſe commutauerit auro:
Quam ſi quodque etiam queat à quocunq; creari.
Hæc ſunt quæ cælo miſſam diuinitus artem
Conantur fruſtra indiciis tenuare puſillis.
At neq; ſcire opus eſt (q̄q̄ hæc ſit noſcere pulchrum)
Quæ quibus extiterint gignendis ultima rebus
Principia: aut quali fuerint ea lance recepta
In numerum & pondus: neq; enim ſi farrea tractes
Semina: conſtituant quæ far primordia quæras:
Quæ ue ea conueniant menſura & pondere farri.
Farra ſed ipſa putri mandabis condita terræ: et
Virtutem latitantem intus ſeſeque mouentem
Irritans tantum: naturæ cætera linques.
Nec longinqua adeo ſpatioſi temporis ætas
Conuenit huic operi: uires quod promit ab auro:
Ac non principiis è primis conficit aurum.
Quid ſi nobilius quoddam: quod præſtet & ipſi

A uro: contendant proprio molimine ſummi
P erficere artifices: apte cui nomen Elixir
E xperti fecere arabes: uerique dedere
I ndiciū: id quoniā in melius quodcūq; metallum
D ucit: & infectum mira depurat ab arte.
S ic neque ſpectandus nobis locus ille: calorque:
Q uo calet incluſum ſemen genitale metalli:
Q uique diu fertur ſpecubus tellure ſub alta:
A ſt alio prorſum ducendi tramite greſſus
N aturæ pariter ſeceſſus inter & artis:
Q ua ſimul ad metam proſpectans utraque ducit.
D enique nec ſpeciem uerti tunc arte putaris:
A ere: uel argento duci ſi uideris aurum:
S ed priuum hoc priuo fieri ex ære atque argentō
A urum credideris: ueluti ſi farris in agro
I nfelix lolium & ſteriles naſcantur auenæ.
A ut ſi forte boum uideas per uiſcera toto
S tridere apes utero & ruptis efferuere coſtis.
A ut ut plura ſinu molli ſimul oua puellæ
R ite fouent: multus tenero ſub pectore bombix
P alpitat: & lecta nutritus fronde uirentis
D ehinc mori: tenuis texto ſe uelleris orbe
I mplicat: ac tandem pedibus munitus & alis
P apilio de uerme pedes uolitanſque recedit.
Q uid ſi cuncta etiam ſint uni ſubdita formæ:
Q uæ ſpecie uulgo perhibent differre metalla:
E quibus extiterit quodcunque impurius: atque
S ordibus infectum terreſtribus: exuet omnem

Arte lucem citius: purumque niteſcet in aurum.
Atq; ideo haud neſcire opus eſt: q̄bus abdita terris:
Et quibus è cauſis ſunt: & quot ſorte metalla:
Qua uarie primo fuerint diſtincta ſub ortu.
Sed quis in arcanos terræ deſcendat hiatus?
Quiſue referre pedem poſſit loca tetra remenſus?
Veridico ue queat fari quæ uiderit ore?
Vos muſæ: quas noſſe decens & dicere par eſt
Omnia: uos diuæ nulli memorata priorum
Dicite: ſic uobis ipſe aurea uaſa ſacerdos
Prima feram: æternum ſic aurea carmina durent.
Lynceus: ut fama eſt: uiſu prælatus acuto
Omnibus: è ſummo ſiculi qui culmine montis
Pœnorum in portus oculo contendere poſſet:
Et numerare etiam uerſantis littore puppes.
Hic ſimul oppoſitas moles: ſimul ædita ſaxa
Inſerta montes acie penetrabat ad imos:
Altaque ſecretæ ſpectabat uiſcera terræ:
Aera per purum ueluti: uitreas ue per undas
Aut liquida quondam cryſtallo miſſa uidemus
Spectra: quibus rerum nobis reſpondet imago.
O quotiens patrii reſidens ſub rupe pachyni
Trinacriamque omnem ſupra ſpeculatus & infra
Aetnei cauſas ignis motuſque uidebat.
Qui ſimul ac tanta ui ſe procul omnia ſenſit
Cernere: non ultra cunctandi certus: & alte
Prouidus: externas animum conuertit ad oras.
Ergo ratem certa plenus ſpe magna uidendi.

C onſcendit: pelagique deos in uota ſalutat.
S icanio uerum portu uix ſoluerat: ecce
C um fera tempeſtas cæliqe mariſque legentem
G raiorum ob portus/Epyri uertit ad urbes.
H anc Arethuſa illi nymphas hortata marinas
I mmiſit: nymphiſque etiam adnitentibus ipſis
E t totum ex imo paſſim miſcentibus æquor:
N anque illas metus in thalamis ne forte uideri
A equoreis poſſent inuaſerat æquus: & omnis
T um chorus obſcura ſeptum caligine cælum
T exerat: ac noctem nautis obduxerat atram.
H inc ille aerii properans it proxima Pindi
C ulmina ſpectatum: nec longum tempus: & omnis
I nterius Rhodopes: Hemi: Tomariq; cauernas
F ontibus irrigui centum procul inde uidebat:
O raque cernebat terræ in penetralia centum.
Q uin Pindo exoriens aderat Achelous ab ipſis
S edibus ante oculos & ab imo uiſcere lynceo:
A ltera qui longo retinet taurina receſſu
C ornua: ſeque alte exporgens immenſa per antra
O cculit Herculeæ metuentem uerbera clauæ.
I lle etiam lento præcelſa ceraunia paſſu
C ircuit: & uiſu ſimul interiora petiuit
O mnia: mox graiæ uariis in montibus oræ
C onſedit: penituſque cauis rimatus inheſit
O btutu ſpecubus: mirandaq; plurima primus
V idit: & hæc eadem nobis memoranda reliquit:
Q uæ dum aliis ad nos olim delata uiciſſim

P rodimus: ante omnes hæc intro prorſus ab illis
S pectari cupimus: quibus alto in pectore Pallas
I nſidet: atque illic ſcitu pulcherrima uerſat.
P rincipio locus & ſedes decreta metallis
G ignendis: terræ eſt imum atq; immobile uiſcus
M armoreæ in morem pateræ ſub montibus altis
E xciſum: uelutiq; cauo ſub fornice clauſum:
Q uo ſolis radii penetrant: crebrique feruntur
S yderei innumeris etiam fulgoribus ignes:
C ollectumq; coquunt humorem: ac iugibus inde
S axa per & rimas loca cuncta uaporibus explent.
A ſt ubi continuum paſſus uapor ille calorem
C onſedit: nec iam ſecreta per antra uolutus
A mplius: immenſos poſt tandem induruit annos:
H æret in expletis uenis informe metallum.
N anque liquor partes terræ diſperſus in omnis:
E t tenuis mixtus tenui: lentoque calore
C ompoſitus: quondã fugiens & pinguis & unctus
E xiit è uaſti fundo crateris ab imo:
S ulphura ubi argento feruent immixta perenni/
A rgento fluere inſigni/uitamque per æuum
D ucere: queis primis gignuntur multa duobus.
H oc matris: patris illud enim uim continet: huius
S uſcipere: illius pars eſt præbere calorem.
H inc fului ſpecies Auri pulcherrima fulget:
H inc nitet argenti candor: rubet ærea uena:
F errea nigreſcit ſub apertum: plumbea pallet:
A lbicat at ſtanni facies imitata colorem

Argenti: pondusque ferens: ni ſtrideret: æquum.
In primis igitur cupidis mortalibus aurum
Quæritur ingentis inter uarioſque labores:
Perque laborantis manifeſta pericula uitæ.
Nanque ferunt Indos: regio qua uergit in Arcton:
Tendere furatum cumulos: quos eggerit auri
Formicarum ingens manus: at non ſegniter illas
Exire: ac contra ſtare: & fugientia paſſim
Vnguibus & roſtris lacerare: & figere terga:
Aufugiat quanuis celeri gens illa camelo.
Nec minus aut ſcrobibus curæ: uaſtiſue ruinis
Heſperii impendunt: ſi quando è montibus aurum
Eruerint: neque enim nunc quæ ramenta ferantur
Fulua tago: expediam: ſed quæ maioribus illi
Subſtineant ſubiecta laboribus: atque periclis
Innumeris: & quæ uincant opera ipſa gigantum.
Nam ſteriles magno primum conamine montes
Excindunt: penituſq; petunt: qua nulla dabatur
Semita: per cuneos accenſis uiſcera lychnis.
Atque imas nulla phœbi ſub luce cauernas
Noctes atque dies penetrant: omnique receſſu
Explorant aditus: humeriſque exciſa uiciſſim
Exportant: traduntque aliis longo ordine primi
Per tenebras: donec lucem qui percipit unus
Eggerat extrema pondus ceruice receptum.
Aſt illos prædura ſilex ſi forte moretur:
Qualis iam pœno rupes ſeſe obtulit hoſti:
Dum ferus aerias in nos tranſcenderet alpes:

H æc igni excoquitur tunc: & mollitur aceto:
V oluitur at picea circum caligine fumus:
E t miſeris latitans compreſſo ſpiritus ore
O bſtruitur: uitamq; operæ ſub faſce relinquunt.
A tq; ideo cædunt ingenti pondere ferri:
E t uacuos ſummæ reſerant telluris hiatus:
Q ua uapor incluſus cuneis exhalet apertis.
N ec mora: nec requies: quin multo fornice mõtem
S ubſtineant totum: cum iam maiore peracta
P arte operis: cædunt extremæ fornicis arcus:
E t rima ſignum præbent: quam peruigil unus
A erio montis reſidens in culmine ſentit.
H ic ictu: aut clara reuocari uoce repente
C um famulis iubet artifices: ac deuolat ipſe
P rotinus: ingenti ſtrepitu longoq; fragore
M ons cadit: humana nequeat qui mente referri
C onceptus: quantumq; obtuſas occupet aures:
A ut incredibili quam compleat omnia flatu.
I lli naturæ gaudent ſpectare ruinam
V ictores: neq; adhuc illinc educitur Aurum:
N ec ſciuere etiam tum: cum fodere: uel ante
E ſſe: ſed una illos ad tanta pericula duxit
S pes inuicta omnis per caſus: perq; labores.
S ed qd in his tãtũ morer? aut quæ mira ſuperſunt
P rætereamꝰ nihilo cum ſint his forte minora.
E ſt deinceps aliud feſſis ſtudiumq; laboſq;:
Q uo tantam expurgent immiſſo fonte ruinam:
I amq; igitur ſummo præcelſi è uertice montis:

Qui reliquos longe ſuperet: centeſimus etſi
Separet hunc lapis: huc immiſſa canalibus ampla
Flumina deducunt tanto currentia tractu
Deſertas inter ualles: perq; inuia ſaxa:
Rupibus exciſis: trabibuſq; inſerta cauatis.
Ergo omnis uario concurſu protinus unda
In mare colligitur uaſtum: quo deinde recluſo
Erumpit tanta ui torrens: omnia ſecum
Vt trahat: ac latum terræ prouoluat in æquor.
Excipitur tendens uariis hic deniq; foſſis:
Quas illi paſſimq; cauant: ſternuntq; gradatim.
Eſt Vlex aſperq; frutex roriſq; marini
Perſimilis: retinet crebris qui ſtirpibus aurum:
Propterea includunt tabulis latera omnia: & ipſis
Alte ſuſpenſis ita: per prærupta canali
In pelagus tendunt uda è tellure lacunæ:
Quod ſupereſt: ramis innectitur ulicis aurum.
Nec labor ille etiam tenuis: cum flumina tentant:
Et grauibus dites cribris agitantur harenæ:
Aut operoſum æque quicq̄ quis proferat: ut cum
Effoſſis alte puteis quæcunq; latenti
Eruerint penitus fundo: tunduntq; lauantq;:
Vruntq;: in tenuemq; molunt diducta farinam.
Hi quoq; iam fuerant Italis quandoq; labores
Flumina per: puteoſue etiam: montiſue ruinas:
Itala dum patuit priſcis exercita tellus.
Cui poſt quippe pia lege interdicta pepercit
Auri ſacra fames: neq; enim exhaurire metalla

I taliæ:parca & prudens eſt paſſa uetuſtas.
N ec foret hac etiam regio fœcundior ulla:
Q uæ ue magis flueret uenis nunc iugiter auri:
I pſa diu cum tot fuerit non hauſta per annos:
S i non mortales inter diſcordia: ſi non
M ars eat hos inter uexans immania corda:
S ed contra ditare orbem ſi regibus una
C ura ſit: & populis ditato fungier orbe:
P acis opus: qua cuncta uigent inuenta per artes
I ngenuis aptas animis: quas inter haberi
N on imo dignata loco fortaſſe putanda eſt
I pſa hæc: quæ grauidæ ſcrutatur uiſcera terræ:
D iues ubi pateat latebris auraria cæcis.
H ac etenim reliquis precioſius arte metallum
E ruitur: meritoq; id cunctis nomine præſtat.
S eu color inſpicitur gratus: quo ſydera fulgent:
S eu lentus faciliſq; tenor: quo cedit in omnis
P artes: ſeu pondus rerum ſuperabile nulli
P enditur: aut uni quoniam nil deperit auro
I gne: uelut ſolum conſumit nulla uetuſtas:
A c neq; rubigo: aut erugo conficit ulla:
C uncta adeo firmis illic compagibus hærent:
S ulphur ubi ardoris poſita pinguedine cauſam
P erdidit: & fluidi: quo non uelut ante: uaporet.
A c longo interea decoctum tempore pura
M undicie: & clara perfuſum luce niteſcit.
A tq; ita temperiem ſummam radicitus humor:
E t calor exæquant illi: pariterq; colorem

P erſpicuumq; ferunt. argento nec minus ipſi
V iuo etiam terræ partes miſcentur in omnis
P rorſus aquæ partes nullo diſcrimine iunctæ.
H inc calor argenti necnon & ſulphuris una
P erſpicua inter ſe denſet corpuſcula paruo
M ulta loco: ſimul unde color ponduſq; reſultat:
E t longo conſtans illorum tempore nexus.
H is è principiis poteris dignoſcere certo
O rdine: quo diſtent inter ſe quæq; metalla.
S ulphura ſi fuerint lutulenta: argentaq; uiua:
P rincipio: inficient pariter quodcunq; ſub ipſis
G ignetur: magis atq; magis: quo non calor æquus
C oncoquet: aut iuſto quo iam maior ue: minor ue
D urarit perſtans multos coctura per annos.
H inc uariæ rerum formæ: quæ nomine quondam:
Q uod ſint ſæpe ſimul: graio dixere metalla.
S ingula ſeu propriam ſpeciem ſortita feruntur:
E t diuerſa aliis adeo diſtinctaq; perſtent.
S eu cunctis unum natura ſemen inheret:
E t genere hæc uno ſeſe ſpecieq; tuentur:
N ec diſtant alio niſi quod felicius illud
E xiit: hoc miſere ſecum ſordentia traxit
P rincipia: atq; eadem cōſtans non exuit unquam:
V traq; cum menti ſedeat ſententia ſummis
P atronis: neq; adhuc litem diſſoluere iudex
Q uiuerit incaſſum conatus: proxima ueris
I ntuitus neq; adhuc: tantum hic natura receſſit:
A bdidit & grauium ſeſe in penetralia rerum.

H actenus obiectis tantæ rationibus arti
R eſponſum: læto nunc experientia uultu
P rodeat erroris expers: & neſcia falli.
H anc quoq; ſeruitum perhibēt ueniſſe Prometheo
P oſt famulas: quas ille polo deduxerat artes:
A tq; diu illum opera famulantis nauiter uſum:
V erum ubi conſenuit: tantum prudentibus illam
I pſe uiris fertur moriens liquiſſe uolentem.
H os itaq; hæc certo docuit faciliq; periclo
N onnulla inter ſe immutari ex arte metalla:
N ec tantum hæc: uerum fieri quandoq; per artem
V ere aurum: argentum ue aliis exemptile rebus.
E ſt lapis effoſſus Syriæ pictoribus: auri
P igmentum uero quod & ipſi nomine dicunt.
F rangitur attritus ſpecularis more lapilli
I n ſumma oſtentans auri tellure colorem.
H unc tu purgatum docte prius excoque multo
I gne: per anfractus longos: qui ducitur uſq;
Q uo redeat flammis in ſe uoluentibus idem.
I gne olim hoc Caii ſolertia principis aurum
F ecerat: obryzon ſapiens cui Græcia nomen
P ræbuit è rerum inſerta uirtute receptum:
S eu multo quoniam purgatum redditur igni:
S eu nulla quoniam maculatum ſorde renidet:
N ec pigmentum auri fuit amplius ipſe: ſed aurum:
Q ui lapis ante auri tantum ſimulauerat auram:
A t ne forte nimis uideamur priſca referre:
C armine perpetuo nobis propiora canamus.

Increſcunt hærentq; cadis ſimul undiq; cruſtæ:
Alba quibus longo ſenuerunt tempore uina:
Has meus Euganeæ gentis Schola tum decus imo
Accipit eraſas fundo: coſtiſq; uetuſti
Vaſis: & includit purgato fictilis ollæ
In medio: atq; luto teſtam circumlinit omnem:
Obturatq; illi rimas: atq; obſtruit ora:
Hanc deinde ardenti iubet in fornace diurno
Nocturnoq; calore coqui: qua uitrea feruet
Maſſa datura olim uarias liquefacta figuras.
Verum ubi iam ſatis eſt ea uiſa caloribus uſta:
Perpetuis: illam demit frangitq; repente:
Moris ut eſt: ſpectatq; ſimul num protinus albet:
Et teritur ueteris iam fex decocta lyei.
Interea ſed enim: cunctis mirabile uiſu
Scintillæ: conſperſa polo uelut aurea ſigna:
Innumeræ argenti miro in candore uidentur.
Sed quid in alterius uiſis moror? inq; relatis:
Atq; aliena premens nunc per ueſtigia tendo?
Vidi ego qui tenues argenti rite tabellas
Spargeret & lateris contriti puluere: & una
Huic uirides aeris ſquamas niueaſq; peruſti
Contundi micas ſalis iniungiq; iuberet:
Puluereoſq; aliis grumos è rebus aceruans:
Quas uetat & ratio: necnon ars ipſa referri:
Hæc ne ſordentis uulgi uileſcat in uſus:
Illa ut non ulli quæ ſunt cælanda reuelet.
Mox ita compoſitis anguſta in pixide lamnis

Subiicere incluſas arcto ſub fornice flammas:
Quales crediderim torrere ad tartara ſontes:
Aut ubi ſulphureis diros premit ætna ſub antris.
At poſtquam ardenti fuerant hæc cuncta camino
Toſta dies nocteſq; nouem:tum demere maſſam
Feruentem:deque ignis adhuc feruore rubentem
Abluere algentis roranti aſpergine lymphæ:
Quam ſimul in partis lima diduxerat acri
Exiguas:phialæ ſecreta in parte locabat
Artificis mire ingenium:nam deſuper undam
Fundebat:quæ mox argento excerneret aurum.
Tum uiridem ſenſim in laticem liquere uideri
Argenti uis illa prius compacta:ſed imum
Vas auri ſeiuncta grauis ramenta petebant:
Tantus aquæ uigor eſt:tāta illo in puluere uirtus.
Nec forte apparet alibi concordia rerum
Clarius:ut nectat quæ uix iungenda uidentur:
Siquis particulas commixti pulueris omnes
Computet:& uarios illarum exiſtimet uſus:
Quæ tamen hoc unum concordi ex arte tulerunt.
Nec minus:ut rebus proprias diſcordia uires
Auferat:ut molli tenuari dura liquore
Viderit:atque breuis conſumi protinus horæ
Momento:& tenues effundi prorſus in undas.
Lympharum uero ſpecies haud traditur una:
Nanque alie quæcunq; hominum tellure metalla
Erutaq; & durata manu ſi tangere crebris
Contingat guttis:eadem mirabile uiſu:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A utminuūt in fruſta: aut in tenuem ocyus undam
D iſpergunt: liquidoq; docent aſſueſcere fluctu.
S ed tamen unum adeo uis hæc non inficit aurum:
N ā perſtat ſimul incolume: & ſimul omnibus illinc
S ordibus ablutum confeſtim purius exit.
E ſt etiam lymphæ illius: ſi credere dignum eſt:
M ira quidem: & nobis non immemorāda poteſtas;
Q uæ quodcūq; ſemel purum & ſine labe metallum
C ontigit: argenti tremula ſub imagine uiui
C ogit in alterius ſpeciem formamq; reſolui.
Q uid quæ de ueteri guttatim ſtillat Iaccho?
D einde fimo incoquitur putri: lentoq; calore:
D onec in ætherei ſplendoris uerſa colorem
A ccipit è ſummo cæleſtum corpore nomen:
H ac quoq; dura ferunt certo molleſcere ductu
C orpora: quæ Phœbi uel quæ dignata Dianæ
N omine: mortales rebus præponere cunctis
I nſtituere: quibus precii menſura pateret.
N ec tamen: hæc quanuis ita ſint: immune putabis
E ſſe aurum: certo quin ex humore fatiſcat.
A cris aquæ hoc etiam diræ uiolentia rodit:
E t terit: & liquidas tenuatim uertit in undas.
V erum hæc exiguam lucem tibi recta ſequenti
P rætulerint: ueri qua cernere culmina poſſis:
Q uo te diſcutiens tenebras induſtria ducit.
S unt aliæ ex aliis quærendæ fontibus undæ:
I am quibus ex ſeſe: nulla ui: leniter aurum
H umeſcat: nullo alterius ueniente liquoris

A uxilio:exterius propria ſoluatur in unda.
H oc agite:hinc uobis ſummam perquirite laudem
D iuini artifices:hæc nanq; potentia cælo
C æleſtis deſcendit aquæ:qua cuncta tuentur
R obore ſe proprio:necnon producere fœtus
I pſa ſibi ſimiles:& in æuum extendere poſſunt
P rogeniem:multos fragilem durare per annos.
N onne uides quanto ſecum natura tenore
C onſonet?utq; modum generādi cōprobet unum
S emper:& unius ui nitens ſeminis:uni
S eruiat una operi:quod & unum nacta quieſcat?
N ec Bacchi ſi tentet opus:Cerealia miſcet
S emina:nec:cereris ſi frumentaria quærat:
P inguia cecropiæ tractat plantaria diuæ.
O rdea cui cordi:demum ſerit ordea:ne tu
N unc aliunde pares auri primordia:in auro
S emina ſunt auri:quanuis abſtruſa recedant
L ongius:& multo nobis quærenda labore.
N ec maris immenſi reputes:aut nubis aquoſæ.
V el liquidi fontis ſimilem:quā quærere lympham
I nſtituis:neq; enim:quod tu obſeruare memēto:
I nficit illa:liquat ue aliquid:cum ſpargitur:aut id
H umectat:propius cui uenerit:arida nanq;
P ulueris hæc extra in ſpeciem ſe prodit:at imis
V uida contuſi liquet in penetralibus auri.
H is olim ueteres intenti gnauiter undis
I n portum rexere ratem felicibus auris:
I gnaroſq; uiæ mediis in fluctibus inter

O bſtantis ſcopulos fruſtra liquere natantis.
H inc multa expertum: necnon & multa docentem:
I nſula diuino Balearis munere miſit
A lma uirum: cuius miro uelamine tectus
I pſe liquor: quo cũcta madẽt: iam credere multos
I mpulit: ut Bacchi candens & limpidus humor
P rincipia ablueret ſecretæ protinus artis.
A t non ille quidem ſentit: quæ dicere prima
E ſt facie uiſus: neq; tunc ſtillantia uina
M iſcebat: cum iam præſtanti lentus in urbe
I nſubrum ternos reſidens feliciter annos
F ecit inexhauſtum pondus prædiuitis auri.
A c ſociis: quos ipſe ſibi coniunxerat: æquus
D iuiſit tenuem diuini pulueris offam:
C uius in ĩmenſum quota pars traduceret aurum
I ampridem quæcunq; forent infecta metalla.
H inc quoq; cultus arabs uitreo de fonte liquorem
D eſertas inter ualles: præruptaq; purum
S axa ſuper ducit: nemorumq; occultat in umbra
A ltorum: denſis paſſim quæ uepribus horrent:
A ſt alias tamen hic uenas oſtentat aperte:
V ber ubi emanat ſemper nec inutilis humor:
E t te dum uariis immenſa per auia rebus
D etinet intentum: felices preterit undas:
Q uas manibus quondam puris haurire ſolebat
I pſe: nec admiſcens aliud: longumque diuque
C ompoſitas parua leuiter fornace coquebat:
V nde opera arcanæ naturæ occulta recluſit

S æpius:& grates diis immortalibus egit.
S ic alii:quos experiendo maxima rerum
V iſere iam decuit ſummo quæſita labore:
A nguſtum per iter recto de tramite nunquam:
Q ua prius ingreſſi declinauere:nec ante
D eſinere optarunt:licuit quam tangere lætis
T andem exoptatum longo poſt tempore finem.
H oc opus:hanc primum tãtam mortalibus artem
I nterpres rerum oſtendit ſanctiſſimus Hermes:
N ec latuit tanto duxit quos munere dignos:
E doctos ſed iam docuit:penituſque remotos
R ebus ab his:tanquam non dignos:terruit omnis
N e peterent:quæ non unquam contingere poſſent:
I amq; probos tandẽ accendens:ut quærere uellẽt
Q uæ ſciret:ueroque ipſe deprehenderat uſu:
A dmonuit paucis contentum pergere doctum
A rtificem:tanquam naturæ rite ſequentem
C erta ſolo preſſis ſtabili ueſtigia ſignis.
Q uinetiam humano docuit de corpore pelli
H ac omnes ualida morbos faciliq; medela:
S eruarique diu nitido cum flore iuuentam
E t ſenium placidos produci grande per annos:
N ec ſanctam uiolare fidem:nec fallere quenquam
I lle potens ſacri patitur medicaminis uſus:
H oc ſed qui poterit diis adſpirantibus uti:
E t præſtare etiam quotiens defecerit:ille
P lurima contemnens:& ſeruantiſſimus æqui
H inc erit:& frugi:curaſque eludet inanes:

E t dites ſupra gradiens ditiſſimus omnis:
P auperiem ſimulabit ouans: ac ſæpe benignus
P roderit: & miſeris latitans ſuccurret egenis:
I nnocuuſq; aliis ſibimet gaudebit adeſſe:
E t facilem ducet momenta per omnia uitam:.

IOANNIS AVRELII AVGVRELLI CHRYSOPOEIAE LIBER SECVNDVS.

HActenus auriferā ſecretæ Palladis artem
Inuentā humana quōdam uirtute coegit
Credere nūc ratio: nūc experiētia ſuaſit.
Iāq; ea qd poſſit: quo prudēs tēdere pgati
H inc canere incipiam: dextro modo numine Phœbi
D ifficiles adeo factu: dictuq; per artes
I ngrediar: uerbis addens & rebus honorem.
T uque ades ó cultum Muſis & Apolline pectus
A nte alios olim cunctos diuine Poeta:
Q uo duce ſecretum per iter procedere tantum
I pſe queam: ut propius Pimplei culmina cernens
A lta iugi: ne quo interea per deuia ducar.
I lluc nanq; animus certa ſpe ductus anhelat:
E t fidit gradibus creſcentis ſcandere famæ:
N ulla æui quam longa queat delere uetuſtas.
I n primis niueo ſparſus candore lapillus
Q uæritur: aut longo contritus tempore puluis
E niueo in liquidum uerſus candore ruborem.

I llius infecto tenuis pars mixta metallo
I nſerit argenti ſubito: mirabile: pondus:
E t ſpeciem: uel ſi argento fit proxima uiuo:
D edocet hoc fungi liquenti immobile uita.
A t ruber ipſo etiam puluis precioſior auro
Q uodcunq; ex illis primum calefeceris igni:
V ertet in immenſum pondus tibi protinus auri.
A tque ideo artifici maius nihil eſſe putato:
Q uam quibus è primis opus id componere poſſit:
N oſcere: quæ ue prius capiat circumq; laboret.
M ox ut naturæ ſe tum præbere miniſtrum
S entiat: exemptum latebris cum nobile ſemen
P roferet in lucem ſolers: iterumq; tenebris
R eddet: & occulta ſeruatum pixide claudet.
C umq; aliméta putri ſenſim dabit humida Maſſæ:
A gricola ut quondam telluri ſemine iacto
S pargit rore leui tantum ſitientia culta.
N ec minus interea tepidum cum ſuggeret ignem:
E t genitalem intus uim ui ſubeunte fouebit:
V t calor interius ſolet exteriore iuuari:
A c ſtomacho prætenta manus præſtare uigorem
V t ualet: utq; ægri uires releuare caducas
A ppoſita exterius poſſunt fomenta medentum.
N ec uarias ſpecie res admiſcebit: & uni
Q uodcūq; obſtiterit iunctū: procul inde mouebit.
O tardas adeo mentes: aſſuetaq; falli
A rtificum uario rerum per inania ductu
P ectora: cum duris quid mollia uina metallis?

A pta epulis:atq; apta bibi ſuauiſſima uina.
Q uid leuis humano miſſus de corpore ſanguis?
Q uid lapſi è roſea flaui ceruice capilli?
O ua quid? & lectæ ſummis in montibus herbæ
C onueniunt imis foſſo ſub montibus auro?
H ic tamen expreſſam prœlis torquentibus uuam
A ccipit:& phialæ poſtrema in parte reponit:
C uius in extremo roſtrum connectitur ore.
H anc ſuper ignitos cineres candente camino:
A ut ſuper undoſum laticem feruentis Aeni
C ollocat:at tenuis fertur uapor intus:& hærens
A lta petit:leuiuſq; liquens it fuſus in undas:
A rdentemq; uocant lympham uitæq; liquorem:
V itrea quem raris effundit fiſtula guttis.
H ic ergo ut multis uicibus ſtillauerit:una
C ollectus uarios tandem ſeruatur in uſus.
P ræcipue uero:modico lenteſcat ut igne:
S iue fimo incoctus nulla non arte tepenti.
F ingitur oblongo uitreum uas ductile collo:
B ina unde:exiles uelut anſæ:brachia pendent
C oncaua:quæ uentrem uaſis flectuntur ad imum.
H ic igitur liquor incluſus cum ſumma per ora
F ertur:continuo binas inclinat in aures:
I ngreditur:repetitq; iterum:quas liquerat imo
F undo feruentis lymphas:iterumq; refertur
A d ſupera:atq; leuis nuſquamue quietus eandem
I tq; reditq; uiam totiens:& mobilis idem
I pſe in ſe ſua per ueſtigia confluit humor:

D onec paulatim niueam denſetur in offam.
T enuibus hæc tandem lamnis componitur auri:
E t coquitur lento forſan: longoq; calore.
V erum hoc ne: an ne alio quouis ea deniq; pacto
C ommiſcent (nãq; hoc haud eſt exquirere noſtrũ)
I ncaſſum cuncta exercent: fruſtraq; laborant.
N am ſpecie diuerſa ſimul dum iungere curant:
A ltera ut impediant primo mox altera motu:
E fficiunt: ullo ne poſſint tempore quicquam
A edere: quod per ſe natura conſtet & unum.
N anq; ita principio ſtatuas cuncta eſſe ſub una
R e: quibus hic opus eſt: nihil ut quæſiueris extra:
P ræcipue humorem: qui ſeſe iugis abunde
S ufficit: atque intus ſeruat: dum prodeat illud:
Q uod cupis: & gigni tanto conamine certas.
Q uinetiam duplicem ſcito uim intrinſecus eſſe:
E t, quæ ſemper agat: & quæ patiatur: ut una
F œmina: maſq; agitent: ueluti cum pullus in ouo
C reſcit agente qdem hoc: atq; hoc patiẽte uiciſſim:
E xterius tantum miti atq; fouente calore
A diutus: neque tu quid conuenientius ullum
E xemplo hoc credas: neq; quod me iudice ſemper
A crius inſpectes: atq; ad quod cuncta reducas.
A ſt alius puro uarias de ſanguine partis
E licit: atq; adeo ductas elementa uocare
I nſtituit: tanquam poſſint ea forte uideri
S implicia: aut tangi manibus: ſecreta uel uſquam
E ſſe: uel includi quoquam: quin protinus omne

V as penetrent: duro quanuis adamante peractum
I d fuerit: ſimplex neq; enim conſiſtere corpus
P arte poteſt orbis uaſti uiolenter in ulla:
S ed propria tantum gaudens in ſede quieſcit.
S ic ſæpe ex aliis rebus: ſic ſæpe ſeorſum
Q uattuor è tonſis ponunt elementa capillis.
A t non ſic natura potens hæc ſegregat unquam:
S ed miſcet potius ſimul: & confundit eodem
F rigida commutans calidis: humentia ſiccis:
A tq; ita corrumpit ſolidum: nec diuidit ullas
I n partis: ſeruans genitalem ſeminis illi
V im: qua corrupto corpus de corpore gignat:
N anq; ex quo qcquam genitū eſt: id putruit ante.
Q uid qui conatur quæſitæ longius herbæ
I nualido aufugiens argentum ſiſtere ſucco?
I dque gelat: duratq; ſimul: ſed figere nulla
A rte poteſt: ictu quo molli ducere poſſit.
A t non quod ſolidum faciat: uel ductile: tantum
Q uærendum eſt: ſed quod uideatur poſſe priorem
A uferre: atque illi defecto inducere formam
M ox aliam: & puri ſpeciem donare metalli.
S ulphura quid memorem longo deterſa labore?
N itraq;: purgatoſq; ſales: toſtaſq; lyei
L ongæui feces: uel quæ atramenta calenti
A ccenſa effundunt guttas è uaſe rubentis?
H inc ſoluunt: iterantq; uices: ac ſæpe reſoluunt:
D einde lauant: iterūq; terunt: mox figere tentant:
I n calcem uertunt etiam: miſſoq; uapore

I n ſublime ferunt tenuati corporis auram.
C ompoſitos uaria uideas hinc lege caminos
I nnumeros: totidemq; luto lita uitrea uaſa.
Q uæq; ſibi uertit faber argentarius uſu:
S ordidiuſq; aliæ quicquid fabrilibus artes
E xercent curis: noſtri arripuere: ſuiſq;
I nſani aſciuere laboribus: atq; ita ſemper
S ulphur olent: ſemper faciem fuligine tincti
H orrendas atra ſimulant ab imagine laruas.
N ec miſeram magis affirmes ueraciter ullam
A rtem aliam: q̃ quæ externis Alchimia uerbis
D icitur: obſcuriſq; tegens ambagibus errat
A uia per: miſeroſq; trahit per iniqua ſequentes:
A c tandem eiectos in cœca barathra relinquit.
V t uideas quandoq; bonum ſua prædia ciuem
V endentem: patriaſq; domos: merceſq; repoſtas:
F ornaces inter uerſari: ac follibus auram
C aptare: in tenuemq;: nefas: conuertere fumum
R em: dubias dum quærit opes inſanus: auitam.
D ifficilem interea coniunx mœſtiſſima uitam
P rotrahit: illachrymant nati: fit ſordidus ipſe
E lauto: luduſq; patens & fabula uulgi.
Q uare agite exemptam tenebris hāc cernite lucem
M ortales: cœciſq; uiis auertite greſſum:
A c prohibete nefas tantum: & depellite uirus:
I nfectum quo uulgus iners ſe poſſe per artem
D iuinam miſcere manus putat: abdita rerum
Q uæ ualet & cauſas adeo ſpectare latentis,

H ancnon impuris manibus fraudator auarus
A ttingat: decoctor item: quiſquis ue fabrili
A rte ualet: mollis ue etiam: cui perdita cordi
O cia: mercator ue uagus: uel deditus urbi
C iuis: & incumbens telluri aruiſq; colendis:
E t qui multa animo preſertim & magna minetur:
V el ſi qui ſimiles hæc uulgo quærere ſueti
F raude mala tantum: uel habendi prorſus amore.
A t ſapiens: ſuperos in primis qui colat: & qui
N oſcendis penitus cauſis modo gaudeat: huc ſe
C onferat: hanc totis ſectetur uiribus artem.
H uic comes hærebit grauis exploratio rerum
I ntima naturæ paſſim ueſtigia ſeruans:
T um mora ſollicitos curſus remorata ſequetur:
E t uiſura olim ſtabilis patientia finem:
M ox labor: ingenuoſq; mouens induſtria greſſus
H aud aberit: uitreumq; feret uas ſcilicet unum:
V num opus: atq; unam ſecum rem deniq; ducet.
I lle igitur tanto comitatu ſeptus inibit
L ongum iter: & lento peruadens omnia paſſu
C ontinue miris oculos mentemq; repertis
P aſcet: & aſſiduum fallent ſpectata laborem:
D onec in arcana tectos tellure recludet
T heſauros ignotum argenti pondus & auri.
E loquar? an uulgo prorſus non credita uerſu
E xpediam primus? nec erat cum talia cœpi
I am fari: mens iſta mihi: ſed compulit ordo
I nteger: ut dictis etiam maiora reuelem.

Ille ergo ulterius procedens: ultima rerum
Secreta inueniet: queis ſe natura peractis
Oblectat: gemmaſq; pari confinget ab arte.
Ac niſi dicendis ſupereſſent multa metallis:
Gemmarum forſan cauſas: ſedeſq; referrem
Sepoſitas: quibus in ſpecubus natura beatis
Ludit: & in nulla magis hac mirabilis uſquam
Parte ualet ſummas uariando promere uires.
Perſpicuæ ut tellus lymphæ commixta minutim
Pura ferat gemmas: ut cæli motus: & ardor:
Sidereuſq; ſitus certam præſcripſerit illis
Sedem gignendis canerem: nec gemmeus unde
Irradiet fulgor: uariet color unde: tacerem.
Duricies etiam unde illis inuicta: nec igni
Cedens: nec ferro: unde nitens diſtinctaq; miris
Interdum maculis facies: iam qualis Acathen
Eacidæ ornarat Muſis & Apolline felix.
Vos natura parens: nulla cui motus ab arte
Prouenit: ó Diuæ parua concludere gemma
Sponte nouem uoluit propriis inſignibus omnes
Ornatas: mediumq; ſimul conſidere Phœbum
Depoſito mitem cornu citharaq; canentem:
His ut teſtatum ſignis mortalibus eſſet:
Quo numero & quali ſemper præſtatis honore.
Felicem tanto dignatum munere Pyrrhum:
Et fortunatos licuit quibus iſta uidere.
Indomiti hinc uirtus Adamantis multa referri
Debuerat: Solis ut quondam Regibus eſſet

C ognitus:utq; uno tantum quæſitus in auro;
V tque actus ferro duriſq; incudibus ictum
R eſpuat:atq; etiam ferrum diſſultet utrinq;:
D iſſiliantq; ipſis incudes ictibus actæ.
V t prædura adeo uis hæc corrupta recenti
S anguine:calfactoq; hirci rumpatur:& ictu
C rebro librantis grau iter per inania ferri.
V t lapis acceſſu Magnes Adamantis oberrans
F errum declinet:uel inhærens abdicet idem:
I tritaq; ut tandem faciat concepta uenena:
E t pellat de mente metus Adamantina uirtus.
O mnia quæ quondam faſſa eſt uidiſſe uetuſtas
C redula:nanq; horum forte experientia Priſcis
C ertior arriſit:quæ non oſtendere ſeſe
Q uiuit adhuc nobis:ſeu non genus illud in auro
C ongenitum pateat:ſeu ſic:ut pleraq; falſo
N unc alia:hoc etiam non uero nomine dicant
A rtifices:ideoq; ipſa re prorſus aberrent:
Q uo neq; quæ ueteres ſuper his ſcripſere fatentur
E ſſe:ſed in dubium reuocari tradita poſſe
I pſa hæc contendunt manifeſtis omnia ſignis.
N ec uirides etiam fas hic tranſire Smaragdos
I ndictos:neq; enim color eſt iucundior ullus:
Q uam quo ſe tellus horis genitalibus anni
V eſtit:& oſtentat uultu meliore uirentem.
A t mage nil uiret his:nihil eſt quod cōpleat æque
C ontuitu his oculos:ſatiet minus:ipſaq; multo
O bſcurata acies intentu protinus ipſo

A ſpectu uiridis claret recreata Smaragdi.
F ulgurat ut picto uiola Carbunculus igne
M ox etiam canerem: uariuſq; ut fulget Iaſpis.
C oncolor & fuluo radiat Topatios auro.
I nnumeraſq; alias ſpecie: uel nomine tantum
D iuerſas cœpto memorarem carmine gemmas.
V erum hæc iam ſatis eſt leuiter tetigiſſe uagãtem:
A tque aliis monſtraſſe uiam: qua tendere pergãt:
S i quos forte iuuat naturæ occulta ſubiſſe:
H æc eademq; palam dulci feciſſe camœna.
N unc age materiam: tantæ quam præſtitit arti
N atura: expediam: ne quis perferre labores
I ncaſſum ſtudeat tantos: ſed grandia uitet
D etrimenta: quibus ueſani ſæpe tenentur
A rtifices: longe primis dum rebus aberrant:
Q uas capere: ac ſolas illos ſeruare decebat.
E ſt lucus ſummo ſecreti in uertice montis:
F ons ubi decurrit nitidis argenteus undis:
E t ſpecus exeſum tendens aperitur in antrum.
I ntus habet præſtans diuino numine Virgo:
R uricolæ Glauram priſco quam nomine dicunt.
H uc denſos inter uepres anguſtus & aſper
A ccliuiſq; ægre perducit callis euntem.
V eſtibulum ante ipſum ſpeluncæ læuis & æqua
P lanicies: non ampla tamen: horrentibus umbris
C ingitur: ac fluuii ripis: & margine tophi:
O bducta uiridi muſco ſpiſſiſq; corymbis.
I ngreditur uero ſiquis feliciter: omnem

C ontinuo labem humanam: mirabile dictu:
E xuit: ac pondus ſubito mortale relinquit:
E t purus penituſq; leuis fit ſpiritus illi:
Q uiq; aditus luſtret cunctos: agiliſq; feratur
P er cuneos: quibus in mediis ſedet aurea nympha:
A ureus & circum thalamus: ſupraq; renidet:
Q uin auri tabulæ pedibus calcantur euntum:
A tque ipſa ex auro ſplendet conflata ſupellex.
T aruiſiis: ne qua titubes in montibus antrum
H oc pete: qui rebus tantis primordia quæris:
Q uodq; illic uiſum fuerit precioſius: inde
E rue: nec ſumptu nimio: nec parce labori.
N on tamen aut uiuū ſulphur: tremulū ue repones
A rgentum: uel quæ undanti delata uapore
E xit ab his primum putriſq; infectaq; uena.
S ed purum atq; omni purgatum ſorde metallum
A ccipies: cuius ſecreta in parte receſſit
S piritus: & craſſa preſſus ſub mole latenter
V ictitat: ac ſolui uinclis: & carcere cœco
E mitti expectat tenues effuſus in auras.
Q uæq; erat innato ſubſidens pondere moles:
I am leuis aſſenſu ſuperas contendat in oras:
D uraque molleſcat naturam imitata per artem
E ximiam: retro quæ per conſueta reuerti
I mperat: ut longo ſeſe torpore recludat
I nclusum ſemen: uegetantis more: nec intus
A rdua conſtantis metuat iam uincula maſſæ.
Q uod tibi ne mirum ualeat quandoq; uideri:

P ullulat interdum proprii uirtute uigoris
A uri perpetuum germen: ferturq; ſub auras:
N on ſecus ac ſumma fruticis tellure cacumen
E xit: & inde ſua ui ſeſe extollit: ut Iſtri
A ccola felicis ſæpe illud ſtirpibus herens
C apreoli in morem nati circundare truncos:
I mplicitumq; etiam ſaxis inuenit obeſis.
V tque agiles ſerpunt ederæ: lateq; pererrant
A mplexæ lateres circum: Parieſq; fatiſcit
D irutus: ingreſſis rimas radicibus: atq;
F rondibus: ac pretergreſſis latera obuia ramis:
S ic topho inſeritur creſcentis uiuidus auri
S urculus: atq; intus partis explorat inanes:
E grediturq; illinc: & ſe diffundit in auras:
A ut uarie illius ſummas complectitur oras:
Q uaſq; tenet ſolide conſperſas purus inaurat.
H inc duo præcipue: quæ uerſet cura probati
A rtificis: ſtatuo. quid primum ſeligat: & quo
S electum pacto moderetur: & aptius ædat:
Q uo poſſit modico ſolui lentoq; calore.
V trunq; innumeris priſci inuoluere tenebris:
B arbaraq; occultis rebus coniungere uerba
H aud dubii: centum ſtatuerunt nomina: quorum
Q uodcunq; incertam ſignaret remq;: modumq;:
M ultaq; quæ lepidi quondam finxere Poetæ:
Q uæq; ſacrorum olim ueri uox nuncia uatum
P rotulit: his etiam uice ſunt interpretis uſi:
S ingulaq; expoſuere: atq; inſeruere libellis

I psa ſuis patefacta: uelut cælantia pridem
A rtis opus tantæ: cum porro uana Poetæ
F igmenta illecebris uacuas captantia mentes
C ommenti: multo fuerint diuerſa loquuti.
Q ui uero incomprhenſum & inenarrabile munus
D iuinæ humanas aduentum prolis ad oras
P ræfati: haud quaquã parua hæc ſenſere ſub ingẽs
O s illud tam magna ſonans myſteria vates.
H æc tamen: haud nullis noſtri ſuadentibus auſi:
V el quod eos ea uana fides tenuiſſe putãdum eſt:
V el ſua quod uariis iuuit cælaſſe figuris.
Q uin etiam huic uni: quo ſe mollire metalla
I nuenere modo: cunctarum nomina rerum
I mpoſuere: quod hæc cunctis uis inſita rebus
H æreat: incipiatq; omnes: & compleat una.
C uncta adeo cunctis occultauere: neq; illi
N e quicquam interdum ſeriem abrupere loquẽdo
P erpetem: & excurſus interpoſuere uacantis.
E rgo alte ueſtiga animis: & rite repertam
M ateriam rebus tantis per deuia ſume.
N am non una tibi regio dabit: aut locus unus.
M ontibus at multæ ſpaciantur Oreades altis:
A ntra quibus cura eſt ſeruare: ingentiaq; intus
M unera: iam quorum uenientes ſæpe remittunt
P articipes: manibus puris & pectore ſi qui
A cceſſere illuc: dites ubi pectine eburno
A urea perpetuo depectunt uellera nymphæ:
Q uæ prima heroum pubes rate ſancta petiuit:

N ec timuit tantos per fluctus quærere ſummis
T um ducibus ditē ſub Iaſone & Hercule Colchon.
A lter inauratam noto de uertice pellem:
P rincipium uelut oſtendit: quod ſumere poſſis.
A lter onus quantum ſubeas: quantumq; laborem
I mpendas craſſam circa molem: & rude pondus:
E docuit: neq; enim quam debes ſumere: magnum
I nueniſſe adeo eſt: habilem ſed reddere maſſam.
H oc opus: hic labor eſt: hic exercentur inanes
A rtificum curæ: uariis hic deniq; nugis
S eſe ipſos: alioſq; ſimul fruſtrantur inertes.
E t nunc urentis latices: Bacchi ue liquorem:
N unc olidas miſcent lymphas: quæ menſtrua & ipſi
A ppellant: ueluti ſint: ut quæ dulcia complent
P ignora perfectis materna menſibus aluo.
D einde coquunt lento ſpacioſi temporis igne
A ſſidue inſtantes fruſtra: longiq; laboris
P ræmia decepti tarde uentura morantur:
N am uarias rebus formas adhibere ſerendis
N on puduit: quæ ſic naturæ monſtra repugnant:
H oc opere in toto præſertim: quod nihil æque
P oſtulat: ac quod ſit ſimplex: farragine nulla
R erum alia expletum: quam quæ tellure ſub alta
C ontinuo puri ſuffitu ſulphuris: atque
C omparis attactu uiui conflantur in aurum.
P ræparat aſt aliter alius: fortaſſe nec unus
E ſt modus: una modo res ipſa & pura reduci
I am liquido uideatur: & in ſe ſola relinqui.

A rs hic:ſed propius Naturam imitata:laboret:
I llic ipſa ſuum cõſtans Natura tenorem:
A rtificis ſed mota manu directaq; ſeruet.
N anque ubi compactum ualida ſoluetur ab arte:
E xpoſitumq; extra uenienti ui dabit ultro
S eſe opus:& certa fœcundum prole patebit:
Q uod ſupereſt:ipſum ſecreta in ſede locabis:
P erpetuoq; calore:& longo tempore fotum
E xercebis:& huic ſenſim ſua pabula reddes.
N ec graue decreti ſpatium tibi temporis eſto:
Q uicquid id eſt:certo nam prodit tẽpore quicquid
E xoritur:donec perfectum circuat orbem:
Q uo ſe uitalis profert in luminis auras.
A c ueluti informis paulatim matris in aluo
F œtus inaugeſcit:paruus dum fingitur infans:
S ic locus exceptus dextre:cui ſemina mandes
A urea:continue producens illa fouebit:
D onec in optatos adoleſcent ædita fructus.
T umq; miniſtrabis paruum creſcentibus ignem
P rincipio:humentẽq;:& corrumpentibus aptum:
T emperiemq; illis:Mariæ quæ balnea dictant:
I nter & humorem ſtatues interq; calorem.
Q uodq; fimum falſo appellant:& balnea:tantum
T u mitem ac proprium gignendis uſq; teporem
S ufficies æquus:neq; enim qui deficit:aut qui
E xcedit calor:& medium ſeruare nequit:Sed
A lternat uariatq; uices:hic profuit unquam
N atis:aut certo naſcendis tempore rebus.

M ateriam quoq; nec multam conclude re parua
P ixide curandum eſt: modico nanq; ipſa calore
H aud poterit reſoluta ſuas expromere uires.
I d quoq; non opus eſt: nam cum ſemel ipſe beati
P ulueris extiteris compos: non amplius optes
A ut multum: aut ipſum rurſus componere: nanq;
A ugebis quotiens ulli tibi uenerit uſu.
I llud nec parui facies: quod clara beatus
S igna dabit puluis tibi: cum manifeſtus haberi
C œperit: & uarios oſtendet rite colores.
S ed ruber in primis quanuis optabitur: album
N on tamen excipies: quin & magni quoq; pendas:
A tq; atrum: nanq; hic operis tibi monſtrat aperte
P rincipium magni: ſecretæq; hoſtia pandit
P rima uiæ: ignarum fruſtra qua uulgus anhelat:
E t uaga multiuii callis diuertit in ora.
I lle iter incœptum quōdam: propiuſq; peractum
I am medium: oſtēdit: nec iam procul eſſe ruboris
I ndicium: gaudet cum uis humana propinquum
A ffore opus: quo non maius perfecerit ulla
A rs ullis adiuta opibus: licet ipſa potenti
N il non ingenio peragat: quæ ſydera cæli
S uſpicit: atq; obitus ſignorum inſpectat & ortus:
C onſcenditq; polum gradibus ſubnixa ſuperbis:
A c maris & terræ tractus metitur: & ipſas
I nnumeras prorſus numero cōpræhēdit harenas.
C æleſtis etiam concentus uoce referri
E docet humana: fidibuſq; imitata canoris

A etherei ſeptem tentat diſcrimina cantus.
A rte etiam inuentæ leges & ciuica iura:
A rte urbes conſtant claræ: ſanctique ſenatus:
A rte regūnt reges populos: exercitus arte
D ucitur: atq; etiam præſtans Dux imperat arte.
A rs & corporibus feſſis diuina miniſtrat
A diumenta: quibus reparant languentia uires.
F ertilis & terræ cultus non abnuit artem:
C um dura ac ſterilis tellus manſueſcit arando:
E t ſecreta prius creſcunt uineta ſub ulmis.
H æc igitur: quæ nos inter uerſantur ubique:
T ractat: & illa etiam contemplans audet adire:
Q uæ procul a nobis tanto ſunt ædita tractu.
Q uin bene ſi reputes: arti pene omnia certæ
A ttribuit genus humanum: nec dicere quicquam:
A ut facere illius recta ſine lege requirit.
S alue hominum præſens ſimul & gratiſſima cura
A rs grauium: ſeu te ſancta de Pallade natam:
S eu famulam potius dicam ſub Pallade primam:
N anq; ferunt illam proprium ſeruaſſe pudorem
S emper: eam quanuis adamarit Lemnius heros:
E x quo diſiecit patris caput ipſe ſecuri:
P rodiit unde ferox patrio dea prædita ſenſu.
S alue magna parens iterum: fœcunda uirorum
A tque operum: tibi tot ſacris è uatibus unus:
Q uos æquo ad tantos greſſu procedere riuos
P ar erat: Aoniis auſim conſpergere lymphis
T antarum cauſas rerum calligine tetra

O bductas: atraſq; illis detergere ſordes
E t liquida ablutas aſpergine ferre nitentis
A nte oculos. ergo cum tu depræhenderis arte
E ximia ſeriem tantam: & manifeſta colorum
S igna: procul longi ſperes promiſſa laboris
P ræmia: nanq; tibi diuino munere puluis
P ræſto erit auripotẽs: parua qui quodq; metallũ
P arte ſui purum ſubito conuertet in aurum.
A c ueluti modicus: ſi forte coagula deſint:
C aſeus extemplo lympha reſolutus & igni
A dſtringit plena liquidi mulctraria lactis:
C ogit & alterius lac in ſe uertere formam.
S ic argenta ſacer puluis liquentia ſiſtet:
S ydereaq; auri ſpecie donabit: ut omni
P ræſtent: & nullo prorſus ſuperentur ab auro.
I pſe etiam augetur puluis: ne forte labores:
N e ue iteres opus expletum ſemel: addere ſũmam
V im licet: ut minimus tum puluis deniq; uiui
I mmenſam argenti ualeat conuertere molem.
S eu leuis & nulla demum non parte ſolutus
S piritus ingreditur longa in penetralia denſi
C orporis: & toto penitus ſe uiſcere miſcet.
S eu potius longo concoctus tempore puluis:
C ompreſſuſq; diu: multumq; & ſæpe reductus
I n ſeſe: proprium cogit denſetq; uigorem.
V t que croci exiguus pura flos ſparſus in unda
I mmodicum grato diffundit odore colorem:
P lurima ſic agitans contracto in puluere uirtus

O buia percurrit liquidi loca cuncta Metalli.
S eu nulla hic ratio eſt hominum depræhēſa ſagaci
I ngenio: quare uis paruo in ſemine tanta eſt.
H erculei neq; enim lapidis ſi forte requiras
I nuenies cauſam: qua ferrea uincula nectat:
E t trahat abiuncti pondus per inania ferri.
N ec minus unde regat nautas: & uergat ad Arcton
S pectantes parua clauſum ſub pixide ſidus.
M ulta tegit ſacro inuolucro Natura: neq; ullis
F as eſt ſcire quidem mortalibus omnia: multa
A dmirare modo: necnon uenerare: neque illa
I nquires: quæ ſunt arcanis proxima: nanque
I n manibus quæ ſunt hæc nos uix ſcire putādum:
E ſt procul à nobis adeo præſentia ueri.
N e tamen haud ſperes artem perdiſcere poſſe
D ifficilem: atque aliis grauiorem: percipe iam nūc
Q uæ dicam: & poſthac alta tibi mente reſerua.
Q uæ ſciri poterunt: ea primum ſola putabis
C ognoſcenda tibi: dehinc ordine cætera diſces.
I n primis etenim rerum cognoſcere cauſas
N e dubita: nam ſæpe ferunt quærentibus illæ
S eſe ultro faciles: ſi quem uia recta reducat
C ontinuis ad ſe gradibus: nec ſiſtere detur
A nte illi: quam ſe thalamo concludere poſſit
Q uo ſe maieſtas ueri ueneranda receptat.
I llic quæ fuerint fingendis prima Metallis
S emina uiſuntur: quæ ue his coctura ferendis
D iuerſas adeo coniunxerit ultima formas.

N ec minus apparet ratio: qua poſſe Metalla
I pſa uices præbere ſuas: alienaq; ferre
I mperia: aſpicitur: necnon & gignere: ſi qua
A rs iuuet: atq; manum Naturæ porrigat almæ.
Q uin etiam ut ſenſim madeant: & mollia perſtent:
M agnum opus: & quo non credas operoſius ullum
E ſſe aliud: nec quo magis ars ſe maxima iactet.
P raeterea haud aberit longe: quin cætera de te
P ercipias ipſo: nam uinclo iuncta tenentur
C uncta uno: hincq; modus lēti depræhēditur ignis:
E t locus: atque decens lapidis menſura futuri:
E t color optato uarie ſub puluere fuſus:
Q uóq; modo augendus: deerit ſi forſitan ante
C onditus: & multo durarit tempore puluis.
O mnia quæ læto paſſim tibi certa patebunt:
S i rerum ſeriem longo ſeruaueris uſu.
E t quandoq; probus non dedignabere forſan
H is equidem dignas meritis perſoluere grates:
Q ui procul ignari linquens ludibria uulgi
N unc iter ingrederis nobis ducentibus arctum
V ſque adeo: ut paucos capiat: paucoſq; remittat
I ncolumes: crebris laceros quin uepribus omnes
I d referat: niſi quos alta ſub rupe relinquit
E rrantes cœcis in flexibus: unde nec ipſi
S e unquam: mortaliſue manus miſerata referret.
S ed tu ne dubites ſinuoſa errare per antra:
C œca reges filo ueſtigia: quod tibi nuper
O ſtendi: ut tutus ferres: tutuſq; referres

Ipſe pedem: quod ſi finem aſſequerere beatus
Optatum: Diuis ageretur gratia primum:
Deinde mihi: merito: tibi qui præſentibus illis
Conſului: uerum ſi non contingere metam
Forte darent ſuperi: cœptum ſed ſiſtere curſum
Eſſet opus: caſu quo ſæpe humana laborat
Conditio: at ſaltem falſi mendacia uulgi
Exagitans: alios errantes cernere poſſis.
Illud ſæpe etiam in primis: iterumq; monebo:
Ne: ſi rara tibi contingat gratia cælo:
Nanq; aliunde ſibi nemo ſperauerit: ulli
Hanc uix inſinues caro fidoue ſodali:
Nedum aliis referes: ea nec te noſcere iactes:
Quæ ſcieris: uerum ſecreto in pectore ſeruans
Tecum habita: & tecũ tantũ ipſa arcana reuolue:
Nam ſuſpecta probis ars ipſa inuiſaq; multis
Inuiſos etiam cultores efficit artis:
Mendaces adeo multi quacunq; uagantur:
Multaq; polliciti uane: quæ multa nec ipſi
Reſciuere: neq; eſt illis ea noſcere promptum:
Qui recta: quæ nos ducit uia: prorſus aberrant.
Multos quinetiam inſignes: & cætera doctos
Vidi cuncta equidem tractare: & pendere magni:
Quæcunq; ignarum probat ac ignobile uulgus.
Quid? qui derident omnis: quæ maxima turba eſt:
Artifices: tanquam nihil hos interſit & illos:
Atque uno pariter pendunt examine cunctos.
Sunt qui ſæpe petant: quænam ſit cauſa quod uſq;

A ut unquam tantos inter:qui talia curant:
A pparet nemo:qui re miracula tanta
C omprobet:iccirco nullam:quam dicimus:artem
E ſſe:ſed ingentis nugas:& inania mentis
I nſanæ commenta ſibi manifeſta uideri.
S ed quis tam fragili munitus robore pectus
N on queat hæc ulli nunquam reſeranda tacere?
N am quem non prohibet rerum prudentia fari:
Q uæ ſibi continuo:fuerint cum dicta:nocebunt?
T utus ab inſidiis qua ſe uirtute tueri
P oſſet:qui præ ſe ferret/ſe condere paruo
D iuitias loculo ingentes:quibus undiq; regum
E t regna aſſurgunt:& opes:opulentaq; cedunt
O mnia:tanquam illis ſint unis quæq; minora.
T heſauros igitur tantos componere ſiquis
I am potuit:mire ſub amica ſilentia ſeruat:
Q uod quoq; tu facies:neq; te deſiſtere cœptis
I d moneat:nullos opibus quod talibus auctos
V ideris:aut uulgo ſeſe oſtentare beatos.
N ec quoq; te grauia hæc:atq; importuna retardet
T empora:quæ nunquam miſeri ſperauimus ante:
H oſtis ut heu mites inuaderet has quoq; terras
B arbarus:& longo ſeruatam tempore pacem
P erderet uſqueadeo:nedum turbaret iniquus.
N unc licet inuaſas urbes:direptaq; paſſim
O ppida:nunc turpis prædas:raptuſq; nefandos
A udire:& miſeris iniecta incendia uillis.
N aruiſiam unde ſuam triſtis flet Muſa Bononi.

T urpatos etiam cultus: uiolataque fœdo
M ilite templa deum: ſcelerate q; inſuper uſta:
E t confuſa ſimul diuina humanaq;: tantum
B ella nefas: ſcelerumq; parens diſcordia nectit.
P ectora quinetiam diro commota pauore:
E t concuſſa hominum paucis ſic ante diebus
C ernere erat: ueluti dirarum agitata flagellis:
V t ſibi quiſque nouas trepidaret quærere ſedes:
C ollectiſq; opibus propriis oneratus abiret:
A tque ſolum linquens patrium ſe ferret ad urbem
R eginam: magna quæ cingitur amphitrite:
T anquam illo ſub tuta forent tunc omnia cælo:
Q uo ſeſe quondam fugiens electa recepit
G ens Italum: ut paruis ſcopulis ſeruaret & unda
S e modica: immenſus totam cum exureret ignis
I taliam: accenſus ſcœua penè undique ab omni
B arbarie: & multos duraret totus in annos.
Q uare age quo magis hæc fortunæ ſubdita cernis:
Q uæ bona mendaci mortales nomine iactant:
I llius aduerſum uiolentos fulminis ictus
P ræſidio hoc ſtabili temet munire labora:
V t ſi forte metus pauidos inuaderet unquam
N os iterum horrēdus: quem Rex hominū q; deū q;
I niuſtos potius conuertat iuſtus in hoſtes:
I pſe tibi atque tuis & amicis commodus adſis.
N anque ubi diuinum ſecrete munus habebis:
D iuitibus cunctis opulentior ipſe ſub ala:
A ptius: aut loculo quouis: nulloq; labore

Quo te cunque pedes: quocunq; in tempore tecum
Omnia ſecuræ geſtabis commoda uitæ.
At ſi pax iterum nos exoptata reuiſet:
Quam prope iam: ſiquid ueri mens augurat: eſſe
Credimus: & nobis miſſum diuinitus iri:
Quo potiore queas tranquillæ munera pacis
Exercere modo? quam quo ſeu ſeria tractes:
Seu tibi ſint cordi luſus: & honeſta uoluptas:
Vtraque tum frugi poſſis tum iuſtus obire.
Nam neq; auaricies: neq; honorum inſana cupido:
Nec qui perturbant reliqui mortalia corda
Affectus: uarieq; mouent: & inaniter angunt:
Illecebris poterunt ullis te uincere: tanto
Præſidio: ac placidæ mentis munimine tutum.
Sed neque bellorum diri motus: neq; pacis
Alma quies tantum moneant te quærere cauſas
Rerũ adeo obſcuras: nec opes: nec cõmoda: quæ te
Perpetuo quocunq; uoles tam multa ſequentur.
Verum id præcipue moueat: quod munere dignus
Hoc ipſe euadas tanto: quo maxima poſſis
Intimaq; ingentum penitus primordia rerum
Noſcere: quas facile haud unquã Natura crearit:
Ni quis eam exterius iam nota adiuuerit arte.
Quæ qui ſcire queat: felix queat haud minus idem
Eſſe: nec optandum quicquam fortaſſe relinquat
Præterea: quod non inuentis talibus ipſe
Poſthabeat: lætuſq; uelit feciſſe minoris.
Mens etenim arcanis ſolum contenta recluſis

Gaudet pars noſtri melior: nec plura requirit
Cum ſeſe in ueri ſeceſſus intulit altos.

IOANNIS AVRELII AVGV RELLI CHRYSOPOE IAE LIBER TER TIVS.

PRotinus optatos opulenti pulueris ortus
Exequar: hãc etiã ſolertes ſumite partem
Artifices: Animoq; diu uerſate uolenti.
Maxima iã uobis grauiũ miracula rerũ:
Ingentiſq; auſus: artiſq; ex ordine ſũmæ
Ignes: & ſpacia: & numeros: & pondera dicam.
In magnis labor eſt: necnon par gloria: ſiquem
Reſpiciunt placido præſentes lumine Diui:
Inſequiturq; ardens uelut inde accenſa uoluntas:
Ne uos difficilis rerum experientia turbet:
Neu me dicendi nouitas ingrata retardet.
Tu quoq;: ſi qd adhuc tibi: quæ præluſimus: almũ
Tentarunt pectus: uotis perſæpe uocata
Nympha mihi: dudum ſacri cuſtodia fontis:
Extremam tantorum operum ne deſere curam
Hanc noſtram: oramus: Nec: ſi quæ maximus olim
Ille tuus cecinit Vates ornantia ſupra
Tellurem complexa foues: contemnere prorſus
Inducas animum: quæ nos imitamur: & ipſis
Illius impreſſis quæ nunc ueſtigia ſignis

P onimus internæ ſcrutati uiſcera terræ:
N e uelut ex alto penitus deſpecta refutes.
Q uin uideas ſiqua pariles ea figere ſorte
C onamur paruo uadentes grandia paſſu.
S ic eat æternum puris tibi leniter undis
M incius: & tenera prætexat arundine ripas.
P rincipio ſpontis propriæ: ſemotus ab omni
S it cura: & uitam tranquilla per ocia ducat
S ecretus: latitanſq; etiam: cui talia curæ.
I lli ſit non ampla quidem: ſed commoda multis
T ractandis domus: & uulgo quæ abiūcta recedat.
Q uaé q; locis habeat ſecreta cubicula certis:
Q uo nullis aditus pateat: ni forſitan ipſe
I uſſerit huc famulos non nil inferre Miniſter:
Q ui neq; quid geſtent norint: nec cuius in uſum.
H ic breuis æſtiua ſpaciantem porticus aura:
E t modica exceptum brumali tempore ſeruent
A tria: contineantq; domi: nec paruulus abſit
H ortus: ubi uacuum toto ſe exerceat anno:
E t uelut huic tantum ſtudioſe deditus inſtet:
S emina nunc olerum properanti ſeligat ungue:
N unc eadem excultæ telluri condita mandet:
M ox animum: atq; oculos paſcat florētibus herbis.
H uc etiam interdum dulcis admittat amicos:
D iſſimuletq; domi quid agat: gratoq; ſodales
D etineat luſu captos: ſuauiq; lepore.
I nterea non ille tamen ceſſare calorem
O ccultum ſinat: Aurigerum ſi forte locarit

S emen:ubi proprios æui iam cōpleat orbes.
A ut ſi id continuo q; igni:multo q; labore
A bſtru ſum in uenis auri perquirere tentet.
A tq; ideo haud ab re fuerit:quæſiſſe fidelem
M uneris egregii ſocium:longiq; laboris:
I nteriore domus ſe qui tum parte recondat:
I nque uicem partitus onus curanda miniſtret.
E ſt etiam non illa quidem poſtrema beati
A rtificis ratio:qua ſe commendet:& ipſum
D iis opus æternis:neq; enim ſine numine diuum
H æc ueniunt:neq; ad hæc ulli adiſpirare licebit:
Q ui non rite deos ſtuduit ſibi adeſſe precando:
I pſe ego:qui tātum hæc tenui nunc carmine tento
P andere:ter Muſis feci pia uota:preceſq;
I ntendi manibus ſupplex:& pectore puro:
V nde mihi inſolitum cælo adſpirare fauorem:
P aulatimq; nouas in carmina ſurgere uires
S entio:perque altos collis:atque auia ferri
P er nemora incertus uideor:ducor ſed auenti
M ente tamen:quo fata ferunt:ut primus amœno
E x Helicone ſacra referam mihi fronde coronam:
P rimus & Aoniis intexam floribus Aram:
Q uæ mihi cum fuerit teneris erecta ſub annis
E t Phœbo:Phœbique choro:Genioq; potenti:
S tat maris Adriaci ſecreto in littore ducta
A d culmen:placidis qua fertur Ariminus undis:
A ut rapitur torrens Vaſtum uiolentus in æquor:
I nclyta dum ſubter Pontis monumenta uetuſti

P ræterit:& dulcis undas permiſcet amaris.
P ropterea incœptas artis:operumq; labores
P roſequar indictos prius:& fumantia circum
T ecta ferar Diuum:tenues qui follibus auras
C aptant:& liquido diſtendunt ære caminos:
E tiam Cyclopum fremitus audire uidemur
C ominus ingentes:cælumq; incudibus actum
M urmurat:& longo Calybum ſtridore liquentum
I nſolitiſque mihi reſonat mugitibus Aetna.
S eu quis ſementem faciendi quæritat Auri:
S eu prius Argenti recte primordia poſcit:
N oſſe gradus primum uarios ne ſpreuerit ignis.
S unt plures etenim:per quos procedat:oportet.
S ed duo præcipue:Naturæ eſt æmulus alter
T ranquillæ:aſt alter uiolentæ conuenit arti.
N ititur hic operum immenſa ui trudere ſemen
E ſolido innexum miris compagibus Auro:
C um prius:ut tibi mox reſerabo:ſolueris aurum:
R eddideriſq; humens:necnon & putre:ſubactũq;:
V t facile id ualido demum patiatur ab igne:
E xhaletq; tumens:atque in ſublime feratur.
E xemptum fouet ille:nec excedentis adurit
T um uirtute caloris opus:frigere nec ante
P ermittit:quam ſe mire componat:& ante:
Q uam ſeſe propria perfectum ſponte reponat.
H ic mihi compoſita dedatur mente Miniſter:
M agna etenim referam primũ:tum plurima fando
C ommodus expediã:quæ priſca & barbara turba

S ubticuit:quæ ue ipſam etiam cælaſſe uolentem
C rediderim:aut uerbis neſciſſe potentius uti.
H æc ideo lingua nunc illuſtrare latinorum
A uſus:quinetiam numeros his addere conor:
G rata magis doctas ueniant ut miſſa per aures.
I n primis auri lamnas:Ramenta ue puri
A ccipiens:crebris contundes ictibus:atque
P ulueris in morem triti:aut fluuialis harenæ
D iminues:longumq; teres:quo denique putri
H umore ex ſeſe interius reſoluta liqueſcant.
P roderit huc etiam largos infundere rores
S eminis interdum proprii:ne forte alienum:
V t docui ſupra:quicquam miſcere labores.
N i quod multa queat connectere:forſitan addas:
Q uod ue etiam ſparſum rebus communiter inſit:
N am ſimili gaudere ſuo ſimile omne putato:
A tque etiam exterius ſimili quodcunq; iuuari:
P ræſertim cum naturam natura requirat:
A tque amplexa parem contraria cuncta recuſet.
S ic quoq; non digitis:aut plectro pulſa:mouetur
F orte fidis:tanquam fidibus tunc aſſonet ictis
I pſa:quibus fuerit concordi conſona uoce:
I n cunctis adeo rerum concordia pollet.
Q uare id ne pigeat:quodcunq; eſt:quærere cōpar:
A ut ubicunq; latet:ſeu montibus abditur imis:
V el maris eruitur ſcopulis:aut fontibus hæret
I n mediis:alto uel ſe producit olympo:
S eu quacunq; patet:ſeu parte abſconditur omni:

Quicquid id eſt: toto ue orbis ſe corpore miſcet:
Cuius præualida ui tam compacta reſoluas.
Ergo ubi iam humeſcent: anguſti uaſis in alto
Fundo compones ipſa hæc non ordine nullo:
Nanq; per æqua tibi maneant diſpanſa neceſſe eſt:
Vt calor ex æquo penetrans per cuncta feratur
Vnus: & ex omni compellat parte uaporem.
Nunc: quibus exceptum rebus componere poſſis:
Inſtituam: Vas illud: ubi perferre calores
Immenſos opus eſt aurum ſic rite peractum.
Eſt genus indomitæ mirum telluris: hiberus
Quam foſſor uitreas italum tranſmittit ad artes.
Hac etenim Argilla fictis Vitrarius Ollis
Vitra liquat feruens: eademq; liquentia totas
Noctes atq; dies longo depurat in igne.
Hanc igitur primum creta compone tenaci:
Qua figulus currente rota ſurgentia profert
Vaſcula: & his pergit gratas inducere formas.
Eſt etiam euganeis Tellus in collibus atra:
Sulphurei ad fontes Aponi qua ſemita ducit.
Nec minus effoſſis puteis quandoq; ſub alba
Eruitur: marmor referens perſæpe uetuſtum.
Quas ut tu cunctas unà coniungere cures:
Eſt opus: atq; adeo manibus miſcere ſubinde:
Vnam quo pariter poſſis inducere maſſam.
Inde Scyphi ſpeciem oblongi ſimulantia finge
Pocula: queis etiam parua circundare zona
Os ſummum ſtudeas: illis aptentur ut alte

V itrea uaſa ſuper tenues captura uapores.
N ec minor illa quidem fuerit tibi cura Camini:
Q uo ualidum accendas ignem: multumq; diuq;
A ccenſum ſumma foueas induſtrius arte.
H unc igitur duplici munitum pariete firma:
C ompoſitoq; apte limo duc omnia circum.
N ec mihi diſpliceat uinclis præcinctus & ære:
E t ſilice intectus dura: quæ tegmine ferri
F ortior: hoc melius tanti uim perferat ignis.
H anc quoq; continuo multoq; foramine comple:
V aſcula quo poſſis illic tam multa locare:
Q uam multa eſt operi ſatis: & quam multa labori.
H is ita compoſitis: cum primum accenderis ignem:
A eſtuat is clauſa rapidus fornace: feritq;
V as recta inferius: totumq; igneſcere cogit.
A t proprio quondam ſpecies madefacta liquore
A urea: quis credat? tamen hæc uidere periti:
S oluitur: & ſpondæ paulatim uaſis adhæret:
M ox petere hinc ſenſim uitri conuexa uidetur:
D uraq; quæ quondam fuerat: & denſa: grauiſq;:
M ollis hebet: uolitatq; leuis: & rara fatiſcit.
Q uin niueo candore etiam fucata renidet
P rincipio: mox cæruleo pallore repente:
E t uiola leuiter tincto perfunditur omnis:
Q uæ prius aſtrorum cæliq; imitata colorem
F ulſerat: atq; Auri fulua perſtabat in aura.
N on tamen indicium facient hæc una: ſed ipſum
I llius interea licet obſeruare ſaporem:

H æſerit os circum cum uix perceptus Amaror.
I ndicio eſt etiam ſonus hinc obtuſus: & aure
D eprehẽdi haud facilis: Nec nõ odor haud grauis: et ſi
S ulphuris extemplo paulum ſpirauerit atri.
Q uid? quod & interdũ liq̃dam ſe fundere in undam
I pſa uidetur item: quæ ſurſum repſerit offa:
V ſqueadeo non grande ſemel mutarier Aurum
V iſum eſt: & ſuperas ferri graue pondus in auras.
H ic liquor eſt: qui ſi certo ſit tempore lectus:
B ina miniſteria ex ſeſe præſtabit abunde:
A lterum: ut hinc aurum proprii quãdoq; liquore
S eminis infundas: ipſum cum ſoluere primum
C œperis: & prima ſimul id contriueris arte.
A lterũ erit: quod cũ hic docte imiſcebitur humor:
F orſitan aduectas indo de littore Baccas:
C um ſenio obductæ non nil pallere uidentur:
R eſtituet quondam proprio candore nitentis.
A ut ex arte nouas etiam: ſi forte cupido
I d facere inceſſit unquam tibi: fingere poſſe
P erſpicuo inuenies illo puroq; liquore.
Q uod ſi quãdo ſequens rerũ pulcherrima: quoddã
E gregium meditari opus: & componere uelles:
P ulchrũ æque haud quicq̃: nec tã mirabile poſſis
D eligere: humanam quod tũc imitere per Artem:
H as adeo circum ludit Natura creandas:
S eu cum ſe ſummo pandunt in marmore conchæ:
V t genitalis eas anni ſtimulauerit hora:
I mplenturq; leui conceptu roris hiantes:

E t grauidæ certo mox ædunt tempore fœtus:
A etheriuſq; illis fit candens Vnio partus.
S iue animaduertas: cur non ſe roſcidus unam
I nduat in ſpeciem ſimili conceptus ab ortu:
N anq; ubi ros purus cupidis influxerit illis:
C onſpicitur toto diffuſus corpore candor.
T urbidus at fœtum prorſus ſordeſcere cogit.
Q uem rurſus uideas cælo pallere minante.
Q uippe illo conſtant: cæliq; his maior ineſt uis:
Q uam maris: hinc uariant: & pro lurore uiciſſim
N ubilus eſt illis color: aut pro luce ſerenus:
D um fouet alba ſenis Tithoni Aurora cubile.
H inc etenim paſci tunc illas cernimus: & cum
S e tempeſtiue ſaturent: grandeſcere fœtus.
C omprimitur uero: ſi fulgurat: ipſa repente
C oncha pauens: reſtatq; minor ieiuna timendo.
V erum ſi intonuit: pariter compreſſa pauenſque
I nflatam uento ſpeciem: & ſine corpore gignit.
A tque hi concharum uere perhibentur abortus:
N am cute multiplici ſani conſtare feruntur:
E t penitus ſolido compleri corpore partus:
A tque ita: quo callum reputes id corporis eſſe:
Q uod ſale permulto ſoleant purgare periti.
I d mirum eſt: cælo tantum gaudere ſereno:
S ole rubere illas: candorem & perdere: & ipſum
C uſtodire ideo merſas pelago altius: atque
S e radii ualeant uſquam contingere Phœbi.
F laueſcunt tamen: & rugas traxere ſenecta:

N ec conſtat uigor ille:niſi durante iuuenta:
Q uem petimus:ſic his etiam longa officit ætas.
H æret & interdum duris uetus Vnio conchis:
Q uem neque ab his ualeas niſi forti auellere lima:
Q uanq̃ omnis pariter proprio ſit in æquore mollis:
E xemptus uero dureſcat protinus idem.
A t ſi forte manum capientis præuidet ipſa
C oncha:ſtatim compreſſa operit ſeſeq; ſuaſq;
I ntus opes:ſe gnara peti uiolenter ob illas:
A tque ita præueniens acie proſcindit acuta
S æpe manum:& pœnas decepto ſumit ab hoſte.
D eniq; quod ſolers ſummi prudentia Vatis
E ſſe apibus circa regem miratur:id ipſum
O bſeruare ferunt conchas:ut grandior æuo
I mperet:atq; alias paſtum præcallida ducat:
Q uæ ſi forte capi:nam hæc urinantibus una
C ura eſt:contingat:palantes protinus omnes
I ncludi reliquas facile eſt tum retibus:atque
I ncolumi quo maior erat fiducia rege:
H oc illis capto ſubit inconſtantia maior:
V ſqueadeo in cũctis ductorẽ amittere magnũ eſt.
P ræcipua his uero dos eſt:æquiſſimus orbis:
C andor item æthereus:tũ limpidus undiq; læuor:
E t magno pariter iuſtum ſub corpore pondus.
S ed ſatis hæc:nequã uidear contendere ſummis
I pſe uiris:merito ſibi qui peperere uirentem
S emper:& in nullo languentem tempore laudem:
N ec mihi certandi ueniat tam uana cupido.

T u modo: cum dabitur: collectum rite liquorem:
N am non ſæpe fluit: tantos ſeruabis in uſus.
N anq; illo ſparſus pallens prius Vnio candet:
Q uin nouus efficitur: ſi poſt componere cures
C ætera: quæ cura nihilo maiore parantur:
V t referunt: qui hæc ægere & ſcripſere docentes.
P oſſem multa tibi quærentum inuenta referre
A rtificum: qui dum res has ſcrutantur: & errant
N unc huc nunc illuc: alienaque ſæpe ſequuti:
Q uam peterẽt: miranda aliàs: nec cognita pridem
I nuenere: quibus fruitur nunc uita repertis.
V t qui uitra adeo uarias imitantia gemmas
E ffecére prius: necnon qui Nitra Saleſque
I niunxere ſimul lymphis & Alumina primi:
S eiungiq; aliis Aurum docuere Metallis.
V el qui tot nobis etiam oſtendere colores:
P urpureum: uiridemq;: aut quo cæleſtia tecta
I nter picta micant: & crebris ignibus ardent.
S eu quem floriferi tranquillo tempore ueris
L æta maris ſummas ſpargit Galathea per undas.
Q uem facere eximia ſiqua cupis arte colorem:
N anque illum nobis etiam natura miniſtrat
I nuentum ſcabris in rupibus: hic tibi nulla
P roueniet de parte magis: quacunq; uel arte:
C ærula qui placidi referat Neptunia ponti:
Q uam qui prætenuis flauo detergitur auro:
H unc adeo ex ſeſe profert: & detegit ultro
A urea cyaneo conſpirans Aura colori:

C um floret miræ in morem rubiginis Aurum
S uſpenſum ſupra os ollæ candentis aceti:
M armoreoq; etiam completæ puluere primum:
D einde fimo in putri: iugi ue humore repoſtæ.
H is ergo atque aliis: quos enumerare colores
L ongum eſſet: cuncta in tabulis ſimulata reponūt
P ictores: quæcunq; procul propius ue uideri
C ontigit: ut Priſci mira expreſſere: neq; ulli
N on eadem mire nunc & pinxere Minores:
Q uos meus ingenio cunctos imitatus & arte
I ulius: effingit quicquid Natura ſub ipſis
E xpoſuit diuerſa oculis: ſeu ſurgere montes
A erios: imaſq; ſimul ſubſidere Valles:
C ollibus atque etiam introrſum protēdere hiatus
A ſpicias: uacuiſq; ipſos ſe findere rimis.
S eu petere exiguo comprehenſos margine cures
P roſpectu late campos: & florida rura:
F luminaq; immenſas intercurrentia terras:
E t Maria: atq; lacus: uiridiq; in gramine fontis:
Q uo nymphæ: ſatyriq;: & Monticolæ Siluani
C onueniunt: cæloq; illic & ſole fruuntur
Q uiſque ſuo: uariis intenti luſibus omnes.
M ultaque præterea: quibus artes haud pudet uti
C eu propriis reliquas: ſiqua immiſcere Metallis
P ergit rite manus: ut cum ſpirantia quondam
A era Myrhon: uel nūc eadē cum excudere Criſpus
C ertat fingendi præſtans & fundere iuxta:
M ultaq; conſtruere: & multa admiſcere: ſuumque

S ufficere his ignem doctus. Nec inaniter illum
C rediderim arcanam meditatum plura per artem:
Q ui genus id nuper tormenti ex ære peractum
H orrendum miſeris ædit mortalibus: altos
Q uo murorum apices lōge quatit: & graue pōdus
M achina terribili iaculatur in aera bombo:
Q uo tellus tremit aſſultans: atq; oppida circum
I cta procul diro ſtrepitu: ceu fulminis: horrent.
Q uales attonita ſtupidi percepimus aure
L ittore nūc Veneto: Pataui dum magnus ad urbē
R ex ſedet: & latos diuerſo milite campos
O ccupat: at contra Venetus ſe exercitus intra
C ontinet: & uariis arcet terroribus hoſtem.
S ed quid in hæc fando diuerſi uenimus? an quod
N os & agit: qui nunc uertit ferus omnia Mauors?
P ierides contra contendite: nam neque uobis
V nquam aberūt: auſint qui talia: Sed neq; munus
I ngratū eſt quodcūq; paro: nanq; hoc mihi tantū
I uſſiſtis: quod & ipſe lubens præſtare laboro:
A equus in his quanuis labor eſt: & gloria diſpar.
N unc age continuus calor: & ſecretior ignis:
Q uo fouet ac reficit ſeſe uis ſeminis intus:
A edetur: tempuſq; ſacri geniale Hymenæi:
P erpetuiſq; almi ſuccenſa cubilia thedis
C oniugis: & ueri Veneris dicentur Amores.
E rgo niuem cum tu uitro deraſeris Auri:
H anc Hyali paruo rurſus in uaſe repones:
C uius item modicum feruenti os obſtrue uitro.

T um tibi ſeu lapide exciſum formare Caminum:
S iue luto fictum: ſtudeas: Cui ſubdita lampas
A rdeat aſſiduum producens uſque teporem:
Q uem ſuperimpoſitus denſe cinis aurea ſeruet
S emina: quæ fundo Phialæ claudantur in imo:
E t uitreo dum uaſe diu concluſa coquuntur:
O ſtendant prima uarios in fronte colores:
N anq; ipſum quoniã præ cũctis quærimus atrum
P oſt quater undenos ſoles cum noctibus actos:
V nde color tota candens educitur arte:
E x atro ad candentem alios extare neceſſe eſt:
Q uos ſpectes medios inter contraria ſenſim
A pparere tibi: nanque hoc Natura requirit:
Q uo ſibi conueniat concors: atq; undiq; tota:
N ec niſi decurſis ſpaciis extrema tenebis:
O mni nanque dabunt tibi tot ſe parte uidendos:
Q uot trahit aduerſo ſolis ſplendore colores
I ris: ubi terris cælo incuruata recumbit.
A ut quot ſæpe leui motu uariata uidemus
C olla referre auium: quas Iuno iungere curru
A nte alias omnes uolucres dignata: ſuperbis
C entum Argi uoluit prætexere lumina pennis.
A ſt ubi ſe fuſco perfuderit ipſa colore
M aſſa: putes proprium te ſuffeciſſe teporem:
Q uo femella marem ſuaui complexa foueret
I n gremio: aſt illi ſenſim inſtillaret amorem
F otus amans: dulciq; ſimul langueret uterque
C onnubio: & ditem proferret deniq; partum.

H inc ea paulatim pullam deponere ueſtem
I ncipit:& ſeſe pallenti obducere palla:
I nque dies minus atq; minus pallere:neq; ullo
C eſſare interea momento temporis unquam
S æpius innumero conſperſa colore uiciſſim:
Q uin albere iterum maturet fœdere tanti
C oniugii iuncto:quo iam reſoluta latenter
P utruit:& uires quo nunc recreata reſumit.
H ic igitur ne qua tepidum ſummoueris ignem:
E t genitalem intus uim ui ſubeunte foueto:
A les ut aſſidue tepidis ſuper incubat ouis:
N aſcendiſq; adhibet pullis intenta uigorem.
Q uem tu continue morem ſeruare memento:
H anc ut:dum Phœbi circum ſe uerterit orbis:
P lurimus exacto comprehendat tempore candor.
H æc tibi tangenda eſt duranti denique meta:
H ic equus eſt ſoluẽdus:& hic iam terminat æquor:
Q uo curſum tenuiſſe diu lætere laborum
T antorum:& longum patienter multa tuliſſe:
A c iam tempus adeſt:quo felix premia ſumas
D ebita:quæ tanto demum ſudore pararis.
A ccipies igitur uiui de more ſubactum
A rgenti pondus:triquetróque in uaſe repones:
Q uo calefacta ſolent immiſſa Metalla liquere:
C umq; tibi in medio uas ipſum aptaueris igni:
C œperit & miſſo ſurſum ferueſcere fumo:
P ulueris exiguam perfecti proiice partem
D eſuper:& tentis ſuccendas follibus ignem.

N anq; id continuo: quod tu mirere: liqueſcet
A rgenti in ſpeciem: quam fuſam deinde canali
A nguſto in gracilem uideas dureſcere uirgam.
N on tamen hic prorſus ſiſtēdum eſt: eia age lōgum
I ngreſſo tibi reſtat iter: quo pergere cura
S trenuus: & quondam felicem perfice curſum.
N ec mihi det uicio quiſquam: ſi condita clauſtra
N aturæ reſerare nimis: uel inutile forſan
H umano quicquam generi proferre uidebor:
C um: ueluti cunctos auro diteſcere uellem:
I pſum qua fieri poſſit ratione docere
T entabo: abſtruſum quod ſic natura ſub imis
M ontibus occuluit: quo gens humana per omnis
I d peteret patiens atque exanclata labores:
Q uóue uno preciiq; modum ſummamq; tenerent
M ortales: illoque foret mutatio rerum
A equior: & uarias inter commertia gentis
A pta magis. Quod ſi certa produxerit arte
I n lucem id quiſquā: Vulgoq; ut pergat in uſum:
F ecerit: atq; ideo precioſum ut uile putetur:
C ontinuo exciderint reliquæ tam ſegniter artes:
Q uantum hæc extulerit caput indefeſſa: neq; ipſe
F orte pater curis acuet mortalia corda
A mplius: inde graui paſſus torpere ueterno
O mnia: uel potius ſceleratum mox genus omnem
I uſſerit humani ſpeciem mutare decoris.
I pſum autem: ut uariis agitauerit ante periclis
A uctorem ſceleris tanti: aut detrudet ad orcum

F ulmine: uel celſa religatum in rupe perennes
A eternum pœnas coget dare: Nam quid olympo
O ſſa ſuperpoſitus: necnon & Pelion Oſſæ
C œumque Iapetumq; magis ſæuumq; Typhœa
F inxerit horrendi Iouis ira: & fulmine dignos?
A ut magis æthereis ſubductus ſedibus ignis
C aucaſea meritum uolucriq; & rupe Promethea?
Q uam: qui hac imprudẽs Aurũ inuulgauerit arte:
D ignus erit pœna ſimul ut multetur utraq;?
C auerat hac princeps re forſan Claudius una:
F lexibile ut fieret mirando examine Vitrum:
D etraheret nequid precia olim impoſta Metallis.
V idit idem inferior longo poſt tempore Cæſar
I pſe etiam fortaſſe: artis cum perdere tantæ
A rtifices uoluit: iuſſitq; exurere librum
M ultorum aggeſtum cumulũ: dum forte peragrat
M ilite compoſito Aegypti ditiſſima regna:
E t timet imperio Romano prouidus arte
E x illa: & multis opibus tunc inde paratis.
Q uin fruſtra Phaunus Pico ſatus: & Iouis almus
I pſe nepos: merita ferretur laude: quod olim
P rimus ad Heſperios ſpecubus deprompſerit altis
A rgenti late uenas: primuſq; per ipſum
A urum aditus tantos tellure recluſerit ima:
H orum conditio ſiqua uileſceret arte.
V erum id non agimus: non omnibus omnia nanq;
S cribimus: hac tota Vulgus ſed parte peroſi
L udimus: & procul hinc certũ eſt arcere ꝓfanum:

E t terrere etiam ſcriptis: ne attingere ſenſu
S peret: quæ paucis canimus prudentibus: & quæ
N on tanquã Artifices: ſed ut olim cætera: tanquam
S crutantes opus id naturæ: dicimus: & quæ
V ix illis pateant magno percepta labore:
Q ui moniti nobis digniq; ad tanta uocantur.
P ræſertim cum rite uolunt indicta relinqui
N onnulla: aut dici ſcelus eſt ea quippe nefandum:
N i penitus cæcis ambagibus inuoluantur.
A c nonnulla etiam (quod parce Nos tamen ultro
F ecimus) interdum ſparguntur falſa: neq; illic
O mnia præcipue credas tibi uera referri:
A rs ubi ſecretos duci tentatur in uſus:
A tque ubi: quo pacto ſeſe experientia promat:
P rodimus addicti perplexæ Legibus Artis.
Q uin ubi Naturæ uires aperimus: & Artem
I llius aſſeclam decernimus: atq; ubi primum
E ſſe hãc: mox quæ ea ſit: oſtẽdimus: omnia paſſim
V era tibi porrò occurrent magis: Et magis inde
O mnia percipies: quæ ſunt ducenda ſub uſum:
Q uam illinc: Artis ubi nobis modus ipſe doceri
E ſt uiſus: noſtroq; patens fieri documento.
N ec fuit hæc fandi tantum ſententia: quantum
H ic mihi neſcio quis furor incidit: Vnde fauenti
N umine non trito ductarer calle ſub alta
C ulmina Pieridum: lætoſque inuiſere colles
E t fontes haurire ſacros: & carpere frondes
S perarem: doctæ iam premia frontis honeſta:

A tq; adamata mihi: & multos quæſita per annos.
H æc nam ſollicitas inhibent ſolatia curas:
H ic amor: hæc uacuam tenet oblectatio mentem:
G ratiaq;: atq; una hæc animum cōplexa uoluptas
E xplet: & hinc totum percurrunt Gaudia pectus:
G audia Caſtalidum dono conceſſa ſororum.
E rgo hinc digrediens edico: ne quis ab igne
A moueat: quod rexit: opus: ne forte remittat
C onceptum durante diu uirtute calorem.
S ed contra intendat potius: quo perferat ipſum
T acta manus tamen Artificis: nequādo mouētem
V im ſeſe excedat calor: at tam iugis & æquus
P erduret: quam læta illum Natura ſequatur.
E rgo: quin pergas: Tunc te mora nulla retardet:
D eſieris cum iam ulterius proferre nitorem
S perati & demum iam tum candoris adepti:
S ed tamen ut properes obſtet patientia ſemper
F ida comes: quæ te pariter ne longa moretur
I pſa dies: faciat. neq; enim tibi tempore parta
T anta breui ſperes: quæ ſi conquirere poſſis:
N ulla æque quærenda alia: aut optanda relinquas.
H ic itaq; ulterius poſtquam proceſſerit ignis:
N on unus color: aut facies ſpectanda: ſed ante:
Q uam tibi purpureus ſe proferat ipſe uidendum:
P aulatim croceo perfuſus candor amictu:
E t uarie immutans: totum durabit in annum:
C um ruber oſtendi mox cœperit: atque ſub altam
P erſpicuus florére cutim: uiolæque rubenti

A ſſimilis:iuxtaq; nitens Tyrio Hyacintho.
H aud tamen hic etiam ſiſtas: ſed protinus ultra
P erge:nec à recta:qua te uia ducit:aberres.
T um tibi ne in mentem ueniat:nec ſuadeat ullus:
V t quicquam immutes ignem:ni forte parumper
I ntendas:quem ferre tamen uel tangere poſſis:
C um libet:illeſus:que ſit tibi meta:moduſque:
Q uo nihil hoc toto ſeruandum tempore credas
E ſſe magis:nanq; hoc naturam imitabere tantum.
C ætera:ſi pecces aliquid:uel forte relinquas:
C orrigere:aut rurſus componere:nil prohibet:Si
R ecte animaduerſa hæc pridem:& quæſita fuerũt.
A t ſi deſiſtas:quo vis intermoriatur
I gnea:continuo quæ fœtum fomite paſcit:
N il agis:& ſubito:cum primum deſinet ignis:
C uncta ruent:quæ non ulla reparaueris arte
A mplius:ac fruſtra tentes fulcire ruinam.
V erum ſi contra ſtudeas augere calorem
I mpatiens:pigeatq; moræ te:protinus illud
A mittes:longo quod dudum tempore quæras.
P ropterea aſſiſtens operi bombicina lychnis
N unc ipſe imponas filo contorta Trilici:
N unc oleo demiſſa leues:eademq; retorto
P rofer acu:aut putres contundas forcipe fungos.
C ontemplator item:cum ſe mutauerit Aer:
S umpſerit & uires iam Tempeſtatibus æquas:
S i media:ut par eſt:torrenti æſtate caleſcet:
E t tuus hic etiam nolens augebitur ignis.

At ſi frigeſcet gelidis Aquilonibus Aer:
Et tuus hic etiam nolens ſedabitur ignis.
Tu uero: ſi frigus erit: mox addere primis
Fila tribus ſapiens accingere: quæ tibi ſperes
Eſſe ſatis: ſed ſi æſtatis ſuperimminet æſtus:
Occurras: demaſq; celer quæ adiunxeris ante.
Aut latera extēplo attenua nimis ampla Camini:
Et graciles illi ſpondas aptare labora.
Aut contra: tenuis Paries ubi forte maligna
Ex ſeſe admittet uel rimis frigora: limo
Tum latera hæc eadem craſſo duc omnia circum:
Quáque potes iuſſum conſerues Arte teporem.
Nec pudeat cribro cineres agitare: neq; ipſos
Ampullam circum tenues aptare tepentem
Interea: quando uideas inoleſcere fœtum
Scilicet: & denſum magis affectare Ruborem:
Tertia quo tandem ueniat feliciter æſtas:
Quæ tibi præteritos demat perfecta labores.
Nam ſimulac plenum color effert purpureus ſe:
Cunctandum nihil eſt: quin puluis uaſe beatus
Ematur: uarioſque tibi ſeruetur in uſus:
Cætera ſiue uelis auro mutare metalla:
Seu libet affectis etiam mortalibus eſſe
Auxilio: & triſtes illis depellere morbos.
Haud tamē exacte quiſquam ſic computet annos:
Ut nil diminuat numero huic: nil inſuper addat.
Nam ſeu materies habilis quandoq; reperta
Acceleret curſus: eadem non apta retardet:

Seu calor intenſus paulo minus aut magis æquam
Menſuram exuperet: uariet tempus ue: locus ue:
Hinc tibi: ſi ſpectes: ratioq;: & cauſa patebit:
In longum tanti ſpacium quæ duxerit ortus:
Fecerit aut breuius: neq; enim quem ſeptimus ædit
Menſis: erit fallax hominũ partus. Nec & hunc: quē
Protulit undecimus: non uerum dicere poſſis:
Quanquam hæc in ſuperos ſoleāt & in aſtra referri.
Sunt qui deinde tamen non paruis ignibus illum
Noctes atque dies ſeptem in fornace peruſtum
Detineant: donec magis hic denſetur: ut aiunt:
Quod tamen haud omni ſapiēs ex parte probarit:
Nam facere haud qcq̄ ſimile huic Natura uidetur:
Cœperit at ſiquem: ſeruat mox una tenorem
Semper: & incœpto quæ ſint diuerſa refutat.
Hæc tibi quo totũ peragant: quē circumagis orbem
Rectius: intégri: moneo: ne ſpreueris anni
Obſeruare tuis in rebus tempora paſſim.
Ac: ſi me quicquam ſtudeas audire: ſub ipſum
Ver adeo incipies: quo totus parturit orbis:
Et quo ſe cunctis aperit natura creandis:
Cuius ad arcanum componas cuncta tenorem
Me duce: quod monui ſemper: ne calle relicto
Illius: à recta quoquam diſcedere tentes.
Vere igitur Tum uitra tibi conflare iubeto:
Vere etiam formare luto atq; aptare Caminos:
Cum deſeuit hyems: ac dum non impedit æſtas:
Vt quanuis ualidos pertractes cominus ignes.

F orſitan hic numeros quæras:& pondera rerum:
Q uas tibi conſtituas:opus id q̃ perficis:ante.
V erum ſi reputes: Tria ſunt primordia tantum:
D ehinc duo:dehinc etiam:recte ſi uideris:unum
T antum erit:& ſolo triplex conſtabit in Auro.
Q uin ipſa hæc uno comprehendas pondere cuncta:
N am nihilo diſtant inter ſe iuncta:ſuumque
Q uodque ſibi alterno permutat pondere pondus.
Q uæ tamen exacte prorſus ſic omnia tractes:
V t neque tam tenui numero ſubducere curent:
A c neque tam modica perpendere lance minutim
H i:quibus argento mire ſecernitur Aurum:
I nſtrumenta quibus maneāt:quæ tēpla uocātur:
N am templi faciem præſtant circundata uitro:
E t pedis unius modulo conſtructa decenti:
Q uo nuſquam tenui penetret vi ſpiritus:atque
H ic erecta Bilanx preceps immotaq; perſtet.
A tque ideo argenti maſſæ:quæ continet Aurum
I nfuſum:Drachman capiunt:quam rurſus acuto
I ncidunt ferro:mediamq; illius in acris
D iffundunt latices partem:mox illa uirentis
P articulas Auri linquit reſoluta per undas:
H æ propria nigræ ad fundum grauitate feruntur
Q uas illi excipiunt:& parua lance receptas:
E xiguo quocunq; leues ſint pondere:pendunt.
S ubductiſq; ipſis:dum quod ſub parte repertũ eſt
T unc Aurum:artificis miro ſolertia ductu
C omputat:in toto reperit quæ ſumma reſultet.

At quanquam numeris: opus eſt: utare minutis
Vſque adeo: uel ponderibus: ſatis attamen una
Tantum electa tibi fuerit tribus Vncia primis
Ex illis: quam tu: ut docui: ſic rite gubernes:
Aut ſi forte duas ſumis: nil amplius addas.
Nam te: quod ſupereſt: etiam nonnulla docebo:
Quæ tibi cum fuerint alta ſub mente repoſta:
Noris: cur modica contentus parte labores.
Hic ego non fictis: quæ ſunt tractanda: figuris
Eloquar: & longis obducta ambagibus ædam:
Quæ quondam artifices ipſi cælaſſe fatentur
Conſulto: tanquam ueteris mandata Sybillæ.
Extremo huic igitur prudens ne cede labori:
Nam breuis atq; artis minimæ eſt: ſed diuitis uſus.
Ergo uel in primis fuluo confunde Metallo
Confecti paulum medicaminis: idque beati
Pulueris actutum præſe uim ferre uidebis.
Vel grauidum puro ſemen cum rurſus ab auro
Haud facili & multa extruſum collegeris Arte:
Qui modus ex illis: quæ pridem exegimus: extat
Expreſſus ſatis: & fari non omnia par eſt:
Huic tu purpurei partem mox pulueris æquam
Immiſce: atque illis lentum ſuccende calorem:
Ac geminos illas etiam ſimul excoque menſes:
Quo ſeriem ſpacio cunctam prodire colorum
Peruideas: qualem ternos miratus in annos
Videris: atque breui ſumas: quæ maxima longo
Tempore iam tota quæſiſti ſedulus arte:

I dq; iterum atq; iterũ facias: quotieſq; peractum
I d fuerit: totiens uires illius: & ipſum
P uluereum exauctes cumulum: nanq; ocyus ipſe
C reſcit: & hinc aliam ſumit: retinetq; priorem
V irtutem creſcētem etiam: Nec credere uanum eſt:
I llam adeo interdum priſcis auctoribus auctam:
I pſius ut tenui proiecta parte per undas
A equoris: argentum ſi uiuum tum foret æquor:
O mne uel immenſum uerti mare poſſit in Aurum:
N eptunuſq; ſupra Diuos ditiſſimus omnes
T um fieri: & ſtrato luſum Nereides Auro
I re ſuper: puro ſiccantes ſole capillos
C æruleæ: quo non alius color aptius Auro
H æret: & æthereo cui plene conuenit Aurum:
H æc ſuper Aurifera non inuidus arte canebam:
D um ferus Auſoniæ populos agit undiq; motus:
A tq; rapit reſides & longa pace quietos
A rma per: innumeraſq; immani uulnere cædes:
H orrendum in facinus: quo mixtũ ignobile uulgus
P rincipibus: rerum quibus eſt permiſſa poteſtas:
P ræcipitat: ſtupidiſq; necem mortalibus atram
I ngerit: atque ipſa grauiores morte labores.
I llo Augurellum me tempore tutus habebat
A driacus baccante ſinus per cuncta furore
B arbarico: Magnæ uel cum primoribus urbis
V erſantem: aut ſtudiis Muſarum multa uacātem:
C armina qui fidibus iampridem aptare canoris:
T um doctos ſalibus Sermones ſpargere puris

T entaui:& demum iam rectos auſus Iambos
A edere:nunc luſi ſomno uelut éxcitus arcto:
Q ua data porta inter geminas:quæ ſomnia ſeruāt.
C ornea nec nobis patuit:nec prorſus Eburna
E miſſus cecini falſis inſomnia uerbis:.

LAVS DEO.

Hieronymus Bononius.P.
Taruiſinus Compater.

Donec erit fuluum Curæ mortalibus Aurum
Viuet Ariminei nobile Vatis opus:
Tum ſimul:æterno quod me decus æquat olympo:
Viuet Neruiſiæ mentio pulchra meæ
Quandocunq breues igitur concluſerit annos
Mors,tamen inuita morte ſuperſtes ero.

IOANNIS AVRELII AVGVRELLI AD PETRVM LIPOMANVM HIERONYMI.F. VENETVM P.GERONTICON

LIBER PRIMVS.

SV nt cordi Muſæ nobis: ſunt Carmina curæ;
C ætera: quæ uacuam tenuiſſent
Gaudia Mentem:
O mnia nũc ſemota: Refert hæc una voluptas
Q uicquid dulce olim ſenſu percepimus omni.
H is ergo hanc grati ſecretam ponimus Aram:
H ic Hederæ & Lauri: nec non & amœna Vireta
A pricos inter colles: hic Myrtea Silua:
E t Veneri ſacer eſt Lucus: nec grata Lyeo
M itis abeſt pendet quæ ſpiſſis Vua racemis.
I n primis ſternenda mihi eſt Auro Area multo:
T um cœptæ è ſolido ſurgent Adamãte Columnæ:
Q ueis alte ſupra impoſitum conſiſtere tectum
I nſtituam gemmis ornatum grandibus: atque
A eternis denſi uinctum compagibus æris:
I am quibus inter ſe nexis non ulla Vetuſtas
O ffuerit: quanquam ualidis conatibus obſtet.
S tabunt in medio Diuæ: templumq; tenebunt.
H is ego dehinc cœtu Vatum comitatus honeſto
D ona feram: non quæ Vulgo conſueuimus illis

O fferre: At rerum prorſus rariſſima quæque
N obilium: quales tantum ſeponere ſummi
E lectas omni è numero potuere Poetæ.
T uque ades ó Gentis Lipomanæ digna Propago
E t rara Iuuenis virtute ac moribus aucte
E ximiis: ſumma quæ Cæli ſede profecta
E ueniunt: rectaq; ſolent ſub mente reponi:
T u mihi te uacuum da nunc: & pectore puro.
H is Ego te ſacris adhiberi: & fungier opto:
Q uæ tibi nunc uni Nobis commiſſa parantur.
E rgo humeris primũ Veſtẽ hãc candẽtibus albam
I nduere: & mecum tantis accingere rebus:
A dſiſtenſq; mihi puris è fontibus hauri
D iuinum Laticem: ac manibus cape Lilia plenis:
C ollectoſq; unà uario de ceſpite flores.
H is demum Late: dum uerba precantia fundo
I pſe hæc Muſarum dudum Phœbiq; Sacerdos:
S parge ſolum: & ſuaui completo cuncta Vapore.
P hœbe: nouẽ circũ quẽ Numina ſancta Sororum
S emper habent: Diuiſq; Illic Peana Canendo
A eternam interdum ſpargunt mortalibus Auram.
V nde uigens ſumit dias in Carmina Vires
S piritus: & ſummo deducit ab æthere Vatem:
I llius huic hauſtum fas ſit ſperare precanti:
Q ui tibi toto animo primis famulatur ab Annis.
I s tibi candentem Taurum niueamq; Iuuencam
C onſtituet Muſis ſacrum: Viridemq; quotannis
A ppendet templi medio ſub culmine Laurum.

A tq; ignem hunc uobis: quo feruens Ara renidet:
E t dabit: & longa lucentem ætate fouebit.
V os rata iam nutu facietis cuncta benigno.
H æc precor: At tu etiam ſupplex in uota preceſq;
O Iuuenis: quem mox Superi ad maiora reſeruant:
I nſinua temet diuinis: omnia quando
R ite tibi ſunt acta: Deus nanq; omine certo
A nnuit: & liquidis fulſére Altaria flammis.:.

AD LEONEM.X.PONT.MAX. ASSCENSVS PRIMVS AD DEVM.

I AM multa mecum conor: & uoluo diu
P romiſſa ſiqua parte perſolui queant:
Q uæ ſanctæ quondam feceram Pater tibi:
V bi occupatas detinebam paruulo
A ures libello forſitan ineptus tuas:
A rcana quanuis æderem illic Dedalæ
N aturæ: & Artis præpotentis Munera.
A n non inepte facere ſum uiſus quidem?
C um mira apud te illa fore tum conſiderem
V ecors: Videri cui poteſt mirum Nihil:
H umanitatis cum ſupragreſſus modum
H umana pariter cuncta parui feceris
S tatim: nec humile/imum ue cogitaueris
Q uicquam: ſupremæ Sedis ut adiſti gradus:
D iuumq; iniſti tantus in terris Vicem.

S ed hæc fuére: Nunc quod inſtat: pergimus
T uo fauente concitati Numine
O rdiri: & ea: quæ pollicebar: reddere:
V t quimus: utq; ſpiritus Cælo potens
A fflat puſillis. Tu ſerena uideris
H æc Mente ſuppliciter precamur: qua ſoles
Q uæ offeruntur cunq; tibi: neque abnuas
I mpendere mihi paululum interdum moræ:
H æc donec intus intuens: Inſpexeris
A n forte recta tendimus per arduum:
Q uod nunc inimus hos ad aſſcenſus: Iter.
N on eſſe: ſecum dixit Inſanus: Deum
E xcorſq; & impos mentis: expers cónſili:
R ationis: ac Pietatis omnis indigens.
A t eſſe Sapiens Mente primum concipit:
D ehinc Voce clamans ſplendida palàm facit
N on eſſe tantum: ſed potente dextera
E um tenére: regereq;: & nutu ſuo
Q uæ cuncta fecit: temperare: & omnibus
A deſſe ubique: & imperare ſingulis.
V erum haud leue eſt uidere quos ſcandat gradus;
H æc quiſquis Animo uerſat: & tendit ſupra
I d: quo poteſt nunquam ulla Vis mortalium
C onata ferri: ni ſuperna cælitus
S pirarit Aura: ac illius niſi fauor
P ræſto ſit: ipſa cuius hæc perquirimus
D icenda: nullo non furore perciti.
P auor tremorq;: cui comes reuerentia:

Q ua non ſit alia maior: hinc & hinc premunt:
N oſq; admonent ſic paruulos: pondus graue
E t impar humeris haud ſubire. verum Amor
P otens inacceſſa facere olim peruia:
C um ſpes fideſq; prodeunt illi obuiam:
H ortatur: atque penè cogit ingredi
O rationis intimæ Latens iter.
Q uid ergo agam tu mi impera Deus meus:
R ex unus omnium: ac Herus ſolus mihi.
I ubes ne Domine? forſitan quidem Iubes:
N am non uideo: ut aliũde ſpirari hæc queant.
E xperiar igitur: Tu: precor: cœptis faue:
V olenſq; & adſis: & iubens præſis mihi:
S i noſtra non ſuperbit hæc precatio.
T eſtantur opera te tua: enarrant Poli
T uam per orbem indeſinenter gloriam.
E ſt nam quis adeo: cum ſuperna ſuſpicit:
V ecors rudiſq;? qui ſtatim non cogitet:
A c uoluat ipſe ſæpius ſecum ſtupens:
Q uæ: quantaq; uideat: quibus uel orbibus
F erantur illa: aut quas viciſſitudines
S eruent ratorum conſecuta temporum
S emper tenorem: Legis haud caſu datæ
I uſſu: Sed una æquante Prouidentia
C uncta hæc benigno diſtributa munere.
Q uis rurſus Orbis cæteras partes uidens:
I nterq; uerſans: deſinat mirarier
T erræ patentem ſubiacentis ambitum?

F uſumq; ſupra continenter aera:
T erræq; circum margines fuſum mare?
E t quicquid hæc exornat: atq; in his ſimul
V itam peragit: ut omne ſtirpium genus
Q uæcunq; ſe tollunt humo: & quæ ueſtiunt
T elluris almis æmulam gemmis cutim.
V t multiformis ac uagans Animantium
P roles per amplos ſparſa tractus undique
T erræ Mariſq; creſcit: & ſemper ſua
V i fertur una: qua poteſt: & qua prius
N atura proprios impetus illi dedit.
A dde his liquentis lucidoſq; fontium
F luxus: & altis amnium curſus Vadis
R ipas amœnas inter: inter collium
A prica: & herbis ſuauibus virentia
C amporum. At imas montibus ſubſidere
V alles: & altos erigi conuallibus
M ontes ab imis: Limpidos ſterni Lacus
S ubter uirentum Rupium Cacumina
Q uis non: ſerena mente qui ſit præditus:
M iratur? Aut cui non quoq; eſt miraculo
I mmenſa Marium Littorumq; Vaſtitas?
E t inſularum uarius ac gratus Situs:
Q uicquidq; tandem reddit & ſeruat decens
O rnatus Orbis omnium pulcherrimus.
Q uid? ſiquis ipſe ſe intus: ac extra æſtimet:
E t alterum ſe tum eſſe Mundum ſentiat:
O puſq; ſummi opificis ac munus ſciat:

D eumq; propè: ideſt illius ad imaginem
E t ſimilitudinem æditum ſe nouerit:
D iuinitatis qui capax: Sapientiæ
A c Mentis æque particeps ſit: dotibus
E t extet Animi ac corporis tantis ualens:
P ro dignitate ut ſedeat: ut ſtet: ut ambulet:
O ris Venuſtas Agilitaſq; totius
V ultus ut illi gratior cunctis ſiet:
V is inſit animi tanta: tanta celeritas
M entis: Vigorq; tantus: & Solertia:
Q ua penè cuncta ſuggerente diſcutit.
H æc ſiquis: inquam: ſerius ſecum putet:
E mittet illam forſitan Vocem ſimul
C um Vate ſummo gentibus palàm canens:
Q uam magnifica ſunt opera Rex regum tua:
S apientia in tua creaſti ſingula.
Q uin illud etiam ſentiet uerum Legi:
D iuina quæ ſunt: cum uideri non queant:
H æc poſſe in his conſiderata conſpici:
Q uæ fecit ille. Nam relictus unicus
N obis ad illa eſt hic gradus: magno datus
S candendus olim Moſi: ut ante cerneret
Q uæ facta: non qui fecerat: Sed cum illa: quæ
F eciſſet opifex ſummus ac Pater omnium
I mmenſus: incomprehenſibilis: vnus potens
E fficere: quæ fecit: eademq; perdere:
V t uult: ea: inquam: cum potenter omnia
V oluiſſet Animo prouidus Vates ſuo:

E x his adiuit omnium rerum ultimam
E t ipſe cauſam primus: ut homini datum eſt:
D um uita ſupereſt: Hic enim faciem Dei
D um quærit auidus inſpicere: Vocem audiit
D icentis: haud faciem uidere quiueris
M eam: Sed hoc te ſub cauæ rupis Loco
S iſtam: manuq; protegam: dum tranſeam.
A t inde cum poſt auferam petra manum:
V idere poſteriora tunc mea poteris.
H aud ergo quiſquā: quæ aſſequi ſenſu nequit:
D iuina quid ſint quæritans: intrinſecus
R imetur ipſa: Vaſculo ne clauſerit
I mmenſa Maria: ut indicatum conſtitit:
D um quærit illa maximus rerum quidem
S crutator olim. Propter alti Littora
M aris undiſona tendebat inquirens graues
S enſus: & amplum Trinitatis ambitum
A urelius: in his totus: ac ſolis Vacans:
Q uæ cogitabat: Forte nec tunc exitum:
H abebat unde inueniret Anxius:
C um dulcis illi viſus eſt Infantulus
P aruam tenella ſuſtinens concham manu:
V aſtiq; Lympha marmoris complēs ſcrobem:
Q uam pronus ipſe fecerat ſibi prius
S olis digitulis paruuliſq; nixibus.
Q uod ille cernens ecquid: inquit: cogitas
P úelle tantos æquoris fluctus cauo
T elluris iſthoc tantulo concludere?

C uiPuer:& ipſe quid facere Leuis putas?
Q ui te illius: qui cuncta ſolus continet:
V llo nec ipſe continetur: éxpetis
F ieri capacem: dixit: atque protinus
N ubes per altas prodiens: euanuit.
E ſt unus ergo congruus nobis modus
I ntelligendi: parte qua quimus: Deum:
P er illa: quæ iam facta ſunt: nam ſenſibus
E t ipſa capimus: Mente deinde ſenſuum
S equace tantorum Creatorem vnicum
S entimus intus: credimus: complectimur:
A mamus: illi Caritatis vinculo
T enemur adſtricti: Illiuſq; denique
A eterna meritis conſequi confidimus.
A dſcenſus hic eſt: quo crearat primitus
N os magnus Orbis uniuerſi conditor.
V t vita præſit ſenſui: Mentem ante eant
S enſata: viſis cognitiſq; exordia.
N am cum uirentibus Arborum terram comis
O rnaſſet: atque floridis herbis ſolum
S trauiſſet: atq; ut uberes fructus darent:
M andaſſet: his eſt vita tum primis data.
A t cum uel undas: aeraue: uel aridam
A nimantibus compleſſet: illa Senſibus
E t appetitus aucta vi mox reddidit.
C um uero ſolers ultimo & mirum genus
F eciſſet hominum: Mente quā primū ualens
E ffecit illud: non eis quoquam tamen

V ſu remotis: quæ dediſſet cæteris.
Q uod eius etiam iuſſa declarant ſtatim:
D eum: inquiunt: ex corde toto diligas:
Q uod inde vita: fonte ceu: nobis fluat.
A nima ex quoq; tua tota: id eſt & Senſibus
C unctis: & appetitu: ut ipſa eſt initium
A nimalia unde dicta ſint: ex denique
T ota tua etiam Mente: qua ſola omnibus
P ræſtamus his: ubiq; quæ terras colunt.
H inc ergo per quæ uiuimus: per quæ undiq;
S entimus: & per quæ creauit omnia
S ummuſq; & unus Vniuerſi conditor:
H unc acie Mentis eſſe aperte cernimus.
A t eſt ne forte conſequenter altera
T ui ſequendi & aſſequendi Semita
C lemens: miſericors: omnibus præſens Deus?
H anc ipſe nobis cognitam reddas: & hac:
S i qua eſt: precamur ſupplices: nos ducito:
E ſt nanq; quippe: & omnium potiſſima.
A duerſus excors ierat humanum genus
M andata quondam: ac inquinarat omnia
V num futura Secla commiſſum Scelus.
I lloque cuncti ſempiternis Luctibus
P œniſq; eramus deſtinati crimine.
C um nos tuentem Maximum è cælo Patrem
I mmenſa mouit Caritatis copia.
N atumq; noſtra pro Salute ut mitteret:
E ffecit: illi tanta tum Benignitas

F uit: Miſericors tanta tum clementia.
V erſatus ergo eſt ille nobiſcum diu
H ic inter homines: inter ignaros Deus
H omoq; ſummi Patris ut teſtis foret:
F oretq; nobis Veritas: & Semita:
Q ua tenderemus ad ſupernam Patriam.
T eſtes at ipſi eſſemus excellentium:
Q uas ille res hic egerat: Noſq; omnibus
I llas per orbem panderemus Singuli.
H ic ſanctitate puriter Vitæ diu
A cta: Serendis ille in uulgum uocibus:
Q uæcunq; frugem comparant nobis bonam:
D octrina at alius atq; ſcriptis: Myſtica
Q uæ ſenſa magnis eruunt Sacrariis.
E t qui uolentes ſanguinem ac uitam Pii
F udere cruciatus per omnes antea
D ucti: Labores inter ac anguſtias.
E t quiſquis alto Pectore hunc tandem gerit:
A moris arcto colligatum uinculo.
I pſumq; preter expetens unum/Nihil:
T eſtatur eius mira: quæ fecit Patris
S uoq; ſemper prædicanda nomine.
Q uorumq; prorſus inſcius rerum prius
Q uid ipſe dicam? quid ſecundum proſequar?
S ic magna cuncta ſunt: & excedentia
H umanitatis ſingulos captus ſimul.
A n cum relictis inſciis Parentibus
I am natus annos Nobilis duodecim

I nter peritos ſedit in templo Puer
E os: quod eſſet omnibus mirum: Petens
E t audiens? an quæ deinde nuptiis
M iranda fecit: vina permutans Aquis?
V el cum precanti Regulo dixit: tuus:
I /natus etiam uiuit: ac illa quidem
I am morbus hora ſoſpitem reliquerat.
Q uid hæc ad illa: quæ ſequūtur: dixerim?
H æc mira quamuis ſint & ipſa maxime.
S urgit uocatus illico ægrotans Senex:
F erenſq; ſanus Lectulum perambulat.
A t cæcus is: qui uiderat nunquam: videt.
E x quinq; panibus: & duobus piſcibus
I eſum ſequutus redditur Vulgus ſatur.
P uella ſaxis uerberanda publicis
D etenta ſummo liberatur Iudice:
P eccaret illa ne tamen quid amplius.
I am pene putridus excitatur mortuus:
E t inter homines: ut prius: uerſans ſedet:
I t: loquitur: audit: eſurit: ſitit: palam
Q uæcunq; uiuens fecerat: rurſus facit.
V erum quid infans ipſe nūc auſim loqui?
Q uæ nec piorum maximus cœtus virum
E xplere pleno cunctus ore quiuerit.
H æc finis ergo: nanq; Peccator miſer
Q uonam per illa pergerem loquens modo?
Q uæ Mortis atq; paſſionis ultima
T uæ fuerunt impiæ myſteria:

N oſtrum Redemptor omnium promptiſſime.
Q uænam pauenti ſuppetent uoces mihi?
Q uibus feratur concitus terris tremor:
L unæq; Lumen abditum: Solem datas
C ircum tenébras: Conditos ſuis Patres
S ureſſe monumentis: & in ſanctam undiq;
V eniſſe ciuitatem: & illic pluribus
A pparuiſſe poſt ſecutam gloriam
T uam: ſubacta morte. Sed quis omnium
O culis potius hic Lachrymas dabit meis?
V t flere poſſim traditam duram tibi
N ecem ab nefandis impiis mortalibus:
Q uorum ſalutis ueneras huc gratia.
D abit quis: inquam: Lachrymas mihi: quibus
T uos ad imos procidens Pedes fleam:
T uos ſolutis lachrymis lauem Pedes:
E xoſculer flens abluamq; vulnera:
I nflicta ſancto tam nefande corpori.
T e preter ullus non dabit: nullus mihi
O ſtendet: unde uerus emanat Liquor
V itæ: niſi tu. Nullus: ut fleam miſer:
D ocebit: atq; Nullus: ut læter: dabit:
T e preter. Vt commiſſa nunc fleam mea:
D a Pater: ut orem: ut ſeruiam ſoli tibi:
C omplectar ut te: cætera ut nihil putem.
C oncede Mentem Iuſſa ſeruandi tua:
E t ex iniquis exeundi Semitam
O ſtende: qua te ſedulus ſolum ſequar

E mancipatus unico tantum tibi.
V t memet abnegem ipſe: quam tollam crucem
O ſtende mi nunc: Poſtmodum ut Læter: dabis:
V oles ut ipſe: Nam voluntas maxime
T ua hic: & uſq; fiat: & per omnia
S emper: neq; ulli placeat id: quod diſplicet
T ibi: neq; unquam. Tu ſalus ſolus mea:
S eruabis ergo: cum uias oſtenderis
S alutis ipſe: cum mihi præſens dabis:
V t nocte tecum promptus ut tecum die
S im ſemper: utq; ſupplicem uolens tibi:
N equo remittam temporis puncto tuum
N omen: quod extat omnium nomen ſupra:
A rdente Ieſu Caritate proſequi.

Q VADRAGESIMA.

ERgo Animi interea ſemper pendebis? & unde
Incipias ſemel: ignoras: componere mentem?
Ne tibi continuis tot fluctuet anxia curis.
S emper idem progreſſus iter: nunq̃ hæc bona lõge
S epoſita: & nobis adeo diſtantia cernes?
Q uid differs? quid te uariis ambagibus iſtis
I mplicitum inuoluis magis: & magis ĩgeris ultro?
N on breuia attendis vitæ momenta caducæ?
N on quod & hic omnes peregre ꝑducimur? & quod
M ox aliò nobis properandum: ubi ſiſtere tandem
A eternum ſit opus: penituſq; recedere nulli:

A tque bonos illic factorum premia recte
A ccipere: at ſontes uitiorum pendere pœnas.
S ed non quas uulgo referunt perferre ſub imis
M anibus: æternos ignes: aut frigora dira:
S int eadem & maiora etiam tormenta licebit:
V erum quod multo horrēdū magis igne: uel omni
I actura eſt grauius: nullas uiſendus in horas
I lle opifex rerum: uiſu quo ſancta fruuntur
P ectora: quæ terris ualido ſe tollere nixu
I am potuere ſuo: ſuperumq; recondere cœtu.
F orſitan heu dubitas operum tibi conſcius ullam
S pem fore: qua fretus ualeas hæc tanta mereri.
N e dubita: nam nulla cupit Rex damna ſuorum:
Q uos quōdā e nihilo: quod erat bonus ipſe Piuſq;:
F ecerat aſſimiles cunctos ſibi: deinde quod atram
I ngreſſos nebulam: recta: quam oſtenderat illis:
E rrare aſpexit: duræ Ludibria mortis
P ertulit omnipotens: ut eiſdem ſplendida vitæ
L umina præferret: quibus haud errare liceret
A mplius: ac certo poſſent inſiſtere calle.
Q uare age ad hūc iūctis manibus cōcedere ſupplex
A udeto: nam te uenientem expectat: ut amplo
I n gremio accipiat. Perge: & commiſſa fateri
I ncipias: & te iam deliquiſſe dolentem
P eniteat: quacunq; etiam ratione modóq;
E xpurges: promptuſq; luas pro crimine pœnam:
A tq; imo expreſſas penitus de pectore voces
E ffundas illi: cuius tibi Gratia plene

M ox aderit: teque amplectetur: & undiq; cælo
G audia erunt: quibus haud uſq̄ maiora ſuperſint:
I llic nanq; magis gratari contigit vni
C onuerſo à vitiis ſuperum ad Cæleſtia Regna:
Q uam ſi complures: quorum ſanctiſſima vita
I n terris fuerit: ſupera ad conuexa ferantur.

PASCA.

HAec eſt illa Dies: rerum quam condidit Auctor.
I te omnes mecum linguis animiſq; fauete.
L æti omnes mecum Laudes & Læta canendo
C armina: ſic Regi cælorum reddite grates.
T uq; Pater ſancte in primis: cui plurima ſemper
R elligio: & ueræ fidei obſeruantia cordi:
P erge Diem lætus ſolenni ducere Pompa
M uneris immenſo plenam cæleſtis honore:
V tque ſoles: Regali ornatu & pectore puro
P roſequere: & cuncto demū hanc cōplectere cultu
C hriſticolas inter Proceres: mediuſq; fideli
C oncilio: ac Lecto præcelſus in ordine Patrum.
S at lachrymis triſtiq; datum pro tempore Luctu:
Q uanq̄ pro ſcelere haud ſatis eſt: & crimine noſtro.
S ed tamen hæc iugi defleuimus ore: preceſq;
A ddidimus: clemens quas exaudiſſe Redemptor
C reditur: & feſſis hominum iam parcere rebus.
H unc etiam ut miſeris quondam uiolarit iniqua
T urba modis: tuleritq; pius Ludibria mille

S enſimus: hæc eadem ſoliti memorare quotannis.
V idimus & cunctis: ſibi quos elégerat ipſe:
D iſcipulis ægre fugientibus: undique ſæua
L atronum rabie ſeptum: duriſq; reuinctum
N exibus: & fœde ad proceres per compita raptum.
H ic illum ut vulgus ueſanum riſerit: utque
C onſpuerit: flagriſq; afflixerit: utque profano
V exarit ritu diuinum Corpus: abunde
H auſimus è ſanctis ſcriptoribus: omnia Largo
I nterea fletu complentes: & graue Mentis
A ffectæ toto promentes corde dolorem.
D eniq; ſublatum cruce vidimus omnipotentem
C unctarum Auctorem rerum perferre dolores:
E t duros mortis cruciatus: quos neq; quiſquam
P ertulit in terris unquam: neq; ſenſit: & heu heu
N e nos æternum moreremur: concidit ille
I ndutus mortalem hominem: qui cuncta crearat
A eternus: ſemperq; manens: ſemperq; futurus
I dem: & qui nutu mouet: & quæcunq; m iniſtrat.
H æc ita preteritis fuerint celebrata diebus:
E t ritu ſeruante: pio permixta dolore.
A ſt hodie à Lachrymis hilari perfundere mentem
L ætitia eſt opus: & uultu præferre Sereno
G audia: quæ nullis cedant: Cum maximus ipſe:
Q ui ſe deludi paſſus mortalibus ægris
O cciderat cæde infanda: nunc morte ſubacta:
C onditione hominum ſuperata: poſtibus horci
P erfractis: victor ſupera ad conuexa redire

V t uoluit: ſubito ſe contulit: & Deus: atque
V erus homo: Sed non adeo mortalis: ut ante:
A mplius: At contra diuino totus inherens
Q ua mortalis erat: ſe nobis ipſe videndum
P ræbuit: in dubio ne quid ſupereſſet: & illa
L uce reſurgentem: qua ſe prædixerat: omnes
N oſſemus pariterq; necis vitæq; potentem.
Q uid nos? an non cum Domino ſurgemus & ipſi?
S urgamus: Primum à vitiis hic tranſitus eſto
A d ſummos apices virtutem & Religionem:
M ox ad cæleſtes Superos: Patriamq; ſupernam.
N on aliam ob cauſam ſupera de Sede profectus
H ic adiit genus humanum: quam ducere ſecum
V t poſſet nos hinc alacres: atq; ire volentis.

AD TRYPHONEM CHABRIELEM P. VENETVM.

Q Vo ſinitis ſocii me per deſerta uagantem
Hæc loca nũc ferri? quæ iam tenebroſa ſub antra
Conſertos inter uepres: atq; aſpera ſaxa
D ucunt: & uario perplexum errore viarum
E xercent: ſemperq; premunt: atq; uſq; fatigant.
N ec ueſtrum quiſquam tãto in diſcrimine dextram
P orrigit: atq; uagum fallaci in tramite ſiſtit:
A ut docet ire uiam preſens: & in æqua reducit.
A t qui olim multi: uel tu reuocare ſolebas
I n primis me care Tryphon: ſi forte parumper

D euius à recta iam declinare uidebar.
O rſus eram: ut paruæ poterant in carmina uires:
A etherei ſecreta procul veſtigia cantus
P one ſequi: afflato quos olim protulit ore
A d Citharam vates: quem non imitabile carmen:
A tque hominum ſupra captum: ceciniſſe fatentur
V oce palam cuncti: qui ſacra ad Limina tendunt
V eri ſecreto commoti Numine Phœbi.
A tque ita ſuſpiciens: humiliſq; & pronus adorans
T entabam ſiqua ille mihi ſe forte fauori
P ræberet precibus crebris oneratus: & unà
A ffectu hoc noſtro motus: propriæ ne benigno
A ſſenſu potius: & ſolo munere Mentis.
T andem hac ſpe tantum perſtās: tum totus in illis?
Q uæ quondam is ceciniſſet: eram: nec cætera porro
L inquebam interea Legis præcepta vetuſtæ
Q uin legerem grauium Auctorum: uerſabar & ĩter
Q uæ mihi grata forent: at q; apta ſenilibus Annis.
A t nunc neſcio qua tenui dulcedine captus:
A etatis preter ſolitum Iuuenilia Ludo.
E cquid permittes hæc me per inania duci?
Q uæ mihi: quæ ſtudiis non conuenientia noſtris
O ffendunt etiam purgatas protinus Aures.
C ur me ad concentus ceſſas adhibere priores?
Q uos mihi non nulla ſolitus iam Laude probare
S ubdideras celeres currenti ſæpius ictus.
C ur non hortari? cur non: uelut ante: monere
I nſtituis? uel: nanq; potes: me hæc ad pia cogis

M unera: quæ tibi ſunt merito gratiſſima ſemper:
V el quia Muſarum tibi iam non ultima ſeruit:
O ptatus quotiens illarum ad culmina tendis.
V el quod noſtra piæ miro conamine Mentis
S acra tenes: eademq; pari ueneraris honore.
I mmo age: nā poſco poterit quod utrunq; decere:
T entemus: ſiquid forte aſpirauerit ardens
I lle Canor nobis: qui non diuinitus unquam
N il prorſus eſt modulatus: at æthera ſemper aptū
I ntuitus Regum Regem Rex ipſe canebat:
A tq; uni Laudes: unique ferebat honorem.
T u prior: ipſe ſequar: ſic me nam rurſus Amice
A d non miſſa quidem: ſed ad intermiſſa uocabis.

Tryph. Q uæ deſolatos cœperunt Gaudia Patres:
D iſperſos pauor horribilis quos ægerat ante:
C um quem defunctum flerant: exiſſe ſepulchro
V iderunt miro perculſi corda ſtupore.

Aurel. Q uæ proſternatas cœperunt Gaudia Matres:
V t pauidis hilari ſe uultu Nuncius ultro
O btulit æthereo Cæli de culmine miſſus:
T riſtia qui placidis mulceret pectora dictis.

T. Q ui tum cuſtodum eſt coniectus in agmina terror:
C um tremor inuaſit terras: ſubitoq; reuulſum eſt:
Q uod tumulo hærebat firmo pro tegmine: ſaxum.

A. Q uo ſtrepitu fugére mali ſub tartara Manes:
C um ſe præuentos ſenſerunt Lumine tanto:
N ec poſſe ulterius minimo ſub tegmine condi.

T. A t uertére Boni ſenſus oculoſq; repente

I n Dominum: inq; ipſum rerũ Patremq; Deũq;:
I nque expectatum iam longo tempore Chriſtum.
A. Q uin alacres uenere omnes in Limina Lucis
A eterni prætenta Ducis vexilla ſequuti:
S ontibus at meritas miſeris liquére tenebras.
S ed tu deſine plura: Bonis nam certa parantur
P remia uiſuris ſedes quandoque beatas.
I llic cum primum in terris liquére caducum
E t mortale ipſi pondus: vis nulla Laborum
N ulla dolorum illos agitat: non ulla timoris:
N on fraudis: non ulla doli. quin dira uoluptas
I nnumero errorum ſemper comitata tumultu:
E t quæ Mortales uexant: & inaniter angunt:
C ætera non ullis illic admota propinquant.
A t ſecura quies: nulliſq; exercita curis
V ita manet: prorſuſq; bonis non indiga noſtris.
V iuunt contenti ſolo per ſæcula viſu
O mnia: nec requies illis datur ulla videndi:
A tque eſt his ea ſumma quies: hac nanq; Beati
P erpetuoq; illic Aeuo & ſine fine fruuntur.
T. S ic tua Cæleſtis fauor hic incepta ſecundet:
Q uo mihi tu tantum carmen ceciniſſe uidéris:
A ureli ſtudia hæc atq; hos ne deſere cantus.
A. I mmo hæc: quæ mihi nũc modulãdo multa dediſti
A diumenta Tryphon: ne tu fuge tradere rurſus:
C um repetam: nam ſic noſtris afflabis honorem:
Q uale manus addunt Ebori Decus: & tibi multa
I n noſtrum quondam ſuperabit Gratia Carmen.

AD ANTONIVM VONICAM TARVISINVM.

QVo me quo Silides rapitis per flumia Nymphæ?
Nec fluitantis equi teneo iam lora: nec ipſe
Conſilii compos ualeo diſcernere: qua me
P arte regam: Sic hinc terrent maiora fluenta:
H inc obſtat Cœnoſa palus & lenta tenaxque:
E t qua quadrupedis poſſit uix ungula uelli.
H æc ego: vectoris dum vi ducebar in Amnem.
S ed timor omnis erat tamen: ut ne gurgite in alto
M ergerer: atq; expes ferrer quacunq; ſub undas.
N am neq; erat ſpes ulla mihi: neq; certa fidelis
A uxilii ratio: Ingenti ſed plena pauore
O mnia: & expoſitis paſſim manifeſta periclis.
A c neq; quem graii quondam finxére Poetæ:
Q uo ue Lyram plectrumq; tenés eſt uectus Arion:
A uxilio poterat mihi tum ſe oſtendere Delphin.
N are nec exiguis contento in flumine ripis
I mmanis qui me ſublato gutture Cetus
D eglutiret: vti vatem iam mirus Ionam
C œpit hianti ore/ac vaſto ſub uentre recondit.
I lle Dei haud parens monitis: qui iuſſerat vrbem
H unc petere extemplo Niniuem: mandataq; ferre
H orrenda: in Tharſos cum declinaret: ut ipſum
T anquam forte Deum: cernit qui cuncta: lateret:
N auem conſcendit pauidus: ſeſeq; ſub imum
I pſe gubernaclum recipit: pauitanſq; recondit.

I nterea magno miſceri murmure Pontus
I ncipit: exhorrent Nautæ: timet ipſe Magiſter:
E t nunc cum ſociis ſupplex in uota precatur:
N unc Tempeſtatis ſubitæ perquirere cauſam
C onatur: Sorteſq; iacit: ſimul orat Ionam:
Q uem ſors ipſa ſuper perſederat: ut ſibi & unà
O mnibus ex æquo bene conſulat. Ille ſalubre
C onſilium dare ait: Si ſe cuncti agmine facto
I n mare præcipitem iaciant: Nanq; unius eſſe
N omine cuncta ſuo quæ nunc incommoda ferrent:
Q ui non Iuſſa Dei ſubito perfecerit Amens.
I lli ergo: ut trepidis ſeſe ſeruare poteſtas
O ffertur: rapiunt ſublimem: atq; æquor in altum
P roiiciunt puppe ex alta: quem protinus amplo
O re Ingens Monſtrum uorat: atq; in uiſcera cōdit.
Q uid faceret? quo per Latebras: & Cæca per Exta
S e ferat? Auxilio cuius nitatur: ut inde
E xeat? aut Cæli procul illinc Lumina cernat?
Q uod ſupereſt prorſus ſapiens mox expedit vnum:
O rando ſupplex veniam petit: At Deus vltro
I mperat: ille leui ſiccáq; exponitur Alga
I llæſus: quanquam ipſe truci detentus in Aluo
I am triduum terna pariter cum nocte fuiſſet.
E rgo iterum populorum urbem rerumq; potẽtem
I uſſus adit: profértq; palàm minitantia uerba.
I lli continuo pauitant: ac Iuſſa faceſſunt:
E t ſcelera his rite Deus expurgata remittit.
P arcere ſubiectis nouit Pater: & pius idem

H umano Quondam generi commiſſa pepercit.
I mmeritámq; luit noſtro pro crimine Pœnam.
M ortem adiit: ternóſq; Dies iacuiſſe ſepulchro
S ubſtinuit: totáq; ſuper mox gente ſalutem
A ttulit: atq; viam ſupera ad Conuexa recluſit.
H uic etiam quocunq; loco: quo tempore cunq;
M agna uel: aut iam Parua uelis: ſunt omnia Curæ.
N am quis me potuit tantis arcere periclis?
C æleſtis ni tum fauor afforet: & Deus ipſe?
T u mecum Antoni: precor: hæc Vonica videto:
A tque eadem prudente Diu cum mente uoluta.
N am dum ipſe Anguſtis agitabar talibus: ecce
A ſſiſtunt Iuuenes duo protinus: inq; fluenta
P roſilit alter ouans: Ripa ſe continet Alter
S edulus: ille feri dextra capit: & tenet aurem:
A c mihi: ne metuas: inquit: procedit: & vnà
I t mitis: prius aſper equus: Ripæq; propinquat.
V nde manum exponit placidus: qui reſtitit ante:
M éq; ambo incolumem ſicca tellure reponunt.
D einde alacres abeunt: illis dum reddere conor
A c ſuperis meritas imo de pectore grates.
H os ego non ulla memini regione uidere.
S ed mihi tum primum viſi: nec contigit vltra
V idiſſe hos aliàs: quorum ſi forte requiris
S cire habitum: viridi florebat vterq; Iuuenta.
S ed mihi qui mediis præſens hærebat in undis:
A ltior: vt qui equitem me tunc æquaret eundo:
E t latis ingens humeris incederet Heros.

Q uem uero attentum Ripæ de margine dixi
E xpectare: manúmq; ultro præbere roganti:
H ic agilis dexterq; & agendis omnibus aptus
R ebus erat: vultúq; omnem præſtabat honorem.
Q uid geminos olim Pollucem & Caſtora iactet
P riſca ætas: multis præſentes ſæpe fuiſſe
A uxilio? non hos etiam mihi fingere Diuos
D e facie atq; omni prorſus virtute liceret?
V erum hæc non adeo Nos cōmentemur Amice:
S ed noſtris perſæpe Deum ſuccurrere Rebus:
Q ui pius afflictis hominum miſeretur & ægris:
E t male pro meritis nobis benefacta rependit.

AD BARTHOLOMAEVM AGOLANTVM TARVISINVM.

TE quoq; ad has Epulas inuitaſſemus Amice:
Nouerimus ni te multis Agolante teneri:
Quæ tibi iam guſtanda prius ſunt nēpe neceſſe:
Q uam te iſthuc conferre uelis ad Prandia noſtra.
S ic fortaſſe monent faciēdum: vt præuia quædam:
Q uæ guſtum exacuant: & quæ ſint grata: voremus:
D einde aſſiſtamus menſæ cunctando ſalubri.
C œpiſti propius rerum diſcernere Cauſas:
A c quo vis humana poteſt ſe ferre: laboras
T endere: & hoc animi ſtudio te explere Beati:
S iquid in humanis tamen eſt quod nomine tanto
D igneris: Nam quæ linguis ſunt tradita vtriſq;:

I am pridem tibi nota: manent te grandia tantum
C ætera: quæ uerſas: quibus & iam ſedulus vnis
I pſe diu incumbis: ſatur ut quandoq; reuerſus
E xpletúſq; illis: veluti conuiua ſagacis
I ngenii uideas: Epularum an forſan odorem
G uſtaris tantum immunis expérſq; ſaporis.
S unt ea nimirum reliquis præſtantia cunctis:
Q uæ cupiunt: quæruntq; etiam mortalia corda.
V erum & ad hæc: & in his ſemper ſub luce Maligna
T endimus: & uariis ſic circunfuſa tenébris
I nuenimus: ſimile ut ueri quandoq; repertum
D icere vix poſſis caſu: ratione quod optas
Q uæſiſſe: & propria tentas indagine Mentis.
Q uam ſatius ſapiens Sophiam deducere Cælo
I n terras dictus: Qui contemplanda relinquens:
Q uæ reliqui aſſuerant totis perquirere Auentes
V iribus: edocuit ſpectari proxima nobis:
V irtutem amplecti: vitia inſectarier: omnem
D eniq; perpetua vitam componere Lege.
S ed quid is: aut ulli: quanquam meliora ſequuti
S int aliis: poterunt noſtris conferre? Quid ipſis
R ebus inanis enim rerum contenderet vmbra?
V na hæc: quam ſequimur: Sapiētia & vnica virtus.
H uius nunc ſtudio addicti uacuíq; tenemur.
H anc tu etiā: cum tēpus erit (licet id quoq; ſemper
E xtet: & haud ſero nunquam incipiamus) ut illa
Q uæ tam nunc auide ſectaris: cæperis: inquam:
A d plenum: amplectére quidē & ſectabere ſolam.

I mpuleris fortaſſe & ut huc Caſſellius alte
C onſcēdat tecum Comes: Aequalem ipſe m eū iam
N unc orare Bononium adopto: vt dulcia tandem:
Q uæ canit: ad ſuperum cōuertat Carmina Laudes:
E t grauis huc tanti diuertat ſemita Vatis.
N am Vonica meus iam pridem Antonius Almam
A ſſiduis Legem manibus uerſare putauit
E ſſe viri: qui multa alias iam legerit: & qui
V iderit expleta hæc falſis & inanibus eſſe.
Q uanta eſt noſtra quidem: ne quis ſe iactet: in ullis
C ognitio Magnis? Animo cum nempe Capaci
N emo adeo eſt: qui ſe: ne dum Cæleſtia: captet.
N ec fas forte ea ſcire: niſi cum libera prorſus
C orporeis vinclis & cæco carcere Mens eſt:
A ſt eadem nos velle licet: ſimul ipſa frequenti
S uſpicere affectu: totáq; requirere mente.
H inc Amor ille Potens: qui iam: ſimul atq; reliquit
I n terris ſocias fruentes ſpémq; fidémq;:
T oto Aeuo electos Demum Comitatur Olympo.

AD PETRVM LIPOMANVM IN OBITV CLARAE SORORIS.

AMœna Petre quæ vides uagus loca
Putato vana te videre ſomnia:
Nec eſſe quippe: ſed uideri: & undique
P er altum inane lubricumque proſpici.

A ues canoræ: & arborum leues comæ:
E t acre murmur inſonanſq; frondium:
E as mouente leniter Fauonio:
C anes per æqua feruidi: fugax lepus:
P uella flore uinciens nouo caput:
A more lætus ac uagans leui puer:
E t omne: quod uideris hic alacriter
V idere: prorſus umbra ſunt perennium
I nanis: ac ualentium eſſe perpete
I n omne tempus. Aſt opes: agri: domus:
E t ipſa uana ſunt quoq;: haud habentia
S ui quid integrum: ſui ue quid potens:
E t uſq; firmum: & uſq; conſonum ſibi.
N ihilq; forma: robur: ac decor ualent:
H onorq; ferre: quo diu queat fore
V bique quicquid æditum ſub æthere
V ides: caduca cuncta ſunt: fluentia
E t uſq;: præter id: quod alma munere
D edit Deorum & expetenda gratia
T ibi: mihiq;: cæteriſq;: quibus datum eſt
V alere mente: Mens enim modo uiget
F utura ſemper: ac humi ſimul graue
R eliquit ipſa pondus: ad ſacras poli
S tatim perennis & leuis uolat domos.
V bi fruuntur aurea pii uice
V igoris omnis: ac ſalutis intimæ:
V igor nec alter eſt: Salus nec altera:
B onum nec alterum: nec ulla cæteris

B eatitatis aut quietis actio
I neſt: mouente ſed ſub orbe fluctuant
V biq; cuncta. firmior parum tamen
I s eſt hic unus: ima qui colens: ſupra
C aput tuetur: idque promptus exerit:
G rauiſq; donec hic moratur: explicat
L euiſq; & altus alitis pennas modo:
C ælumque mente: ceu ſolutus corpore:
P etit. Sed hæc eſt uita perfecti nimis
V iri beata: qua frui pauci queunt:
Q uán q; ille (ſi qua id ſuſtinet dici) tuus
C olendus in primis Sacerdos maxime
A ffectat: atque ſponte ſpretis omnibus:
Q uæ mundus ultro uiribus cunctis petit:
V nam ſecutus: prorſus hanc cõplectitur.
E t nunc in altis montibus latens procul
A patria: amicis: atque Caris omnibus
V ni unus hærens: qua poteſt: uni ſtudet
P lacere: cui ſe dedicauit unice.
N unc Vrbe degens percitos ſontes metu
S olatur: audit: excitat: terret: monet:
H ortatur: atque promouet miris modis
V iciis relictis ad decens: ad fas: ad id:
Q uod iure miſeris conuenit mortalibus.
M ox expeditos ad pios cultus trahit
I pſos uolentes: atque ad alta dirigit
S pectanda: quæ Mens ſic honuſta corporis
T orpore uix allucinando ſuſpicit.

Hæc ille. Sed nos: qui ſecundis Sedibus
Debemur olim forſitan: uel tertiis:
Parere ſanctis legibus compellimur:
Seruare mores: abſtinere fraudibus:
Vacare cupiditate: inani gloria:
Itaq; cunctis denique actionibus
Prodeſſe multis: & nocere nemini.
Seſe tueri: ne labemus: ne uagos
Varioſque curſus incidamus noxios:
Quos noſtra nobis ſemper huc infirmitas
Apportat: aut quos ille nobis ingerit
Humanitatis perſecutor impius.
Horum ipſe conſcius opifex rerum Deus
Multos acerba morte quondam ſubſtulit:
Multoſque rurſus forſitan (que eſt illius
Immenſa & infinita prouidentia)
Extinguet ante: quam Iuuenta illuxerit
Illis ſerena: ne mala his contagio
Contaminati prorſus orbis ingruat:
Labemq; moris improbi ſecum trahant.
Lugent parentes inde Cara pignora
Abrepta uariis & dolendis caſibus.
Suos Amores Coniuges Viros: ſuas
Viri uiciſſim Coniuges tenellulas
Fletuq; lachrymiſq;: ac piis ululatibus
Dieſq; nocteſq; expetunt: quærunt: uocant
Fruſtra miſelli. Tu Sororem ſæpius
Adhuc requiris: ante quæ diem cadens

D eſideria ſui reliquit plurima
T ibi:parenti:coniugi:cunctis ſuis:
V irtute:forma:moribus ſanctiſſimis:
Q uales decebant nobili exortam domo.
S unt hæc dolenda: ſunt piis affectibus
H æc proſequenda:non enim duro ſumus
N ec ſentiente procreati robore:
N atura at extat inſitus nobis dolor:
D olere fas eſt omnium cunctis uicem
C ariſſimorum:ac perpeti Luctum diu:
Q uoad doloris iuſta uis reſederit.
E ſt finis:ubi te te in ſinum receperis:
A c cogitaris:eſſe iam receptui
T andem canendum:noſtra ne ſi commodis
E ius feramus ante:uideamur parum
S entire quid nos deceat:& ſanctiſſimæ
E xire iuſſos Caritatis terminos.
H anc uos uidere:hanc alloqui:hac uiua frui
V elletis omnes:Coniugi prolem dare
H anc/Caram:opibus uti ſuis:honoribus
F ungi paratis utriuſque ſplendida
V irtute. Sunt humana quippe hæc omnia:
E t expetenda:& omnium gratiſſima.
S ed eſt:quod illa forte ad hæc fari queat:
Voluiſſe ſeſe hæc:& cupiſſe conſequi:
D um uita ſtaret:donec in terris diu
Q uærendo:quod non aſſequi quiſquã poteſt:
I pſa elaboraret:Neq; hæc magni tamen

Nunc adeo facere uel probare: ut anxie
Terra mariq; : ſedulo/Domi/foris:
Vt fit: petantur omnibus periculis:
Ac digna tanto ſint honore denique:
Errore Mentis quantus his uanæ datur:
Quæ ſi parentur: non minus moleſtiæ
Profecto: quam iucunditatis afferant.
Secumq; multo ſic melius actum putat:
Quam ſi Iuuentam protuliſſet longius.
Vidiſſet: inquit: multa quæ mortalibus
Acerba caſus: uel uoluntas attulit
Maligna ſæpe: uel poteſtas acrior:
Quam ferre poſſit æqua uirtus ullius
Vnquam uiciſſim: ſic labor laboribus
Connexus alter alteri ſuperuenit
Semper: nec ulla concitis ſemel quies
Datur laborum uel malorum fluctibus.
Pluraq; alia quoq; : Maxime uero omnium
Priuata: publica: uniuerſa incommoda:
Iniqua patriæ quæ tulerunt tempora:
Senſiſſet. At nunc cœlitum uacans choris:
Interque Diuas ambulans felicius:
Quibus Beata perfruātur gaudiis
Vix ſuſpicari poſſumus: ne dicere
Id audeamus his minutis uerſibus:
Hoc præter unum: quod uenuſto nomine
Iam Clara: nunc re Sydus it clarum Polo.

AD. M. HIERONYMVM VIDAM. P. CREMONENSEM.

E Sſe ferunt Collem Phœbo Muſiſq; dicatum:
Quo cuncti pariter certant contendere Vates:
Atq; ſacrũ approperãt illuc haurire Liquorem:
P erpetuamq; uirere putant in uertice Laurum:
V nde queant Caput optata uincire corona.
C ernere propterea eſt non nullos montis ad imam
R adicem ſe ferre: & ſub radice morantis
C onterere hic æui partem melioris: ut alta
Q ui ſpectare procul contenti culmina: ſi quid
D iuini Laticis ualeant contingere ſummo
T antum ore: aut ramis felicibus arboris almæ
S orte aliqua frondis ullas legiſſe cadentes.
S unt etiam: ut referunt: & qui reptare Laborant
A d mediæ ſeptum magno conamine Rupis:
I ntra quod pauci ſic admittuntur: ut unus
H iſce locis altér ue queat ſatis eſſe uideri.
Q uid qui infra poſitos auſus contemnere: ſeſe
T ollit: & in ſummo ſcandentem uertice ſiſtit?
A tq; inter Lauros: atq; ipſa ad limina fontis
C onſtituit Muſis aram Phœboq; Sacerdos:
A ffaturq; illic Diuos auditq; uidetq;
F elix? ó mihi ſi ſaltem in conualle propinqua
V erſari detur: quid fortunatius optem?
A tq; id nunc operam do: quo me demere uulgo

A ſſueſcam: mediterq; procul Diuina tueri.
N anq; ultra proferre pedem tardante Senecta
H aud auſim: ſatis eſt quoniam: ſi non pede Claudo
I nferimur Lutulenta atq; in ſalebroſa uiarum:
Q ua multi è Priſcis etiam uenére uolentes.
T u uero: cui Seriades ſe oſtendere Nymphæ
D ignatæ quacunq; Duces comiteſq; dedére:
P erge: Iuuetq; iugi iam perueniſſe ſub alta
C ulmina: dum uires: ac dum præſtante Iuuenta
V ida potes quemcunq; & adire: & ferre Laborem.
N anq; illic quodcunq; agitas: animoq; reuoluis:
P ræſto erit: & tibi ſe manifeſto in lumine pandet:
N i penitus uanæ modo me luſere Puellæ
P ierides: miris è nexibus extricantes:
C um tibi eas docta fingentes Serica uidi
F ila manu properare: atq; internectere: queis ſe
I mplicet: atq; uolens pergat circūdare Bombix.
Q uin oriturum etiam Vatem cōmittere alendum
F ormandumq; tibi uidi illas omine certo:
C um ter te attonitum duxere altaria circum:
A tque eadem ternis etiam cinxére Choreis:
A ctutumq; tribus fulſerunt omnia flammis.
P ræterea ludos Belli ſimulacra cientes
E docuére modo quo grate dicere poſſes.
T um ueros Martis ſtrepitus & ſigna tubáſq;
A udire: atq; uidere: Interq; horrentia ferri
A gmina conceſſere: ac pleno ferre per orbem
A equato quondam certamine prelia Cantu.

Q uare age perpetuum primaq; ab origine Carmen
A udacter: quod mente diu iam concipis: æde.
V t Scelus infandum Gens auſa eſt impia quōdam
C unctarum aduerſus rerum Patremq; Deumq;:
O ptima quem totiens adeo Mandata docentem
A udierant auidi: uidére & mira frequenter
A c paſſim peragentem: & non mortalia quoquam
P ræſtantem: at prorſus præ ſe diuina ferentem.
N anq; palàm hauſerunt oculis atq; auribus ipſi:
V t primum in terris uagitus protulit Infans
M aximus: eſſe Deum: qui nos inuiſeret alto
D emiſſus Cælo: cum ſupra uilia tecta:
S ub quibus in paruis iacuit præſepibus ille:
V idere inſolitum radiis fulgentibus Aſtrum.
C æleſteſq; etiam ſupra ſenſere canentes.
E t flexis illum genibus uenerantia Bruta.
A c Reges pariter diuerſo ex orbe ſequutos
S ideris exorti curſus: & Dona ferentes.
C ætera quid memorem tota Sanctiſſima uita
A cta illi: confeſſa Deum & teſtantia ſolum:
H æc te nanq; manent: hæc te tua ſubmonet Ipſa
R elligio: Cultuſq; Dei: & præſtantia uitæ,
O rdiri: atq; ſuper fauet his tibi conſcius æther:
A eternumq; parat uentura in ſæcula Nomen.
I pſe autem: ſiquid me fors ea gratia tangit:
E xiguam tantorum operum uel ſumere partem
C onabor totis ornandam uiribus: aut ſi
I nualidi nequeant humeri iam pondera ferre

I n promptos ſaltem affectus:& debita Mentis
M unera deſcẽdens:Lachrymis mox cũcta replebo:
Q uo mihi cunq; dabunt ſeſe per carmina Vires:
A d fixas clauis Plantas:ad Pectus apertum:
A d Caput impreſſis confoſſum ſentibus almum.

LAVS DEO.

Impreſſit SIMON Luerenſis:
Cautumq; eſt:ne Impreſſor
alius quiſq̃ Venetiis:atq; in Ditione Veneta uſquam
Opus id ĩprimat:Néue Mercator ullus ubiuis alibi
Impreſſum in hiſce locis
totum hoc Quinquennium
Vendat.
M. D. XV.

Regiſtrum a b c d e f g h i k l m n o
Omnes ſunt Duerni præter o qui eſt Ternus.

ex libris quintilij Romani Rubensis

BIBLIOTECA V. EMANUELE IN ROMA